תלמוד בבלי · ראשונים · רבינו חננאל · סדר מועד

רבינו חננאל על מגילה

רבנו חננאל [ר"ח]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רבינו חננאל על מגילה

רבנו חננאל [ר"ח]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רבינו-חננאל-על-מגילה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 5
דף ג. 6
דף ג: 7
דף ד. 8
דף ד: 8
דף ה. 10
דף ה: 11
דף ו: 12
דף ז. 13
דף ז: 14
דף ח. 15
דף ח: 16
דף ט. 18
דף ט: 18
דף י. 20
דף י: 20
דף יא. 21
דף יא: 21
דף יב. 22
דף יב: 22
דף יג. 22
דף יג: 23
דף יד. 23
דף טו. 23
דף טו: 24
דף טז: 24
דף יז. 24
דף יז: 25
דף יח. 26
דף יח: 27
דף יט. 28
דף יט: 29
דף כ. 30
דף כ: 31
דף כא. 32
דף כא: 32
דף כב. 33
דף כב: 34
דף כג. 35
דף כג: 36
דף כד. 36
דף כד: 37
דף כה. 37
דף כה: 38
דף כו. 39
דף כו: 39
דף כז. 41
דף כז: 42
דף כח. 43
דף כח: 43
דף כט. 43
דף כט: 44
דף ל. 45
דף ל: 46
דף לא. 47
דף לא: 47
דף לב. 47

דף ב.

מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר. והא לא כתב קרא אלא בי"ד ובט"ו והני כולהו מנא לן. ואמרינן כדבעינן למימר לקמן חכמים הקילו על הכפרים שיהיו מקדימין ליום הכניסה וקורין בי"א ובי"ב ובי"ג פי' יום הכניסה יום ב' ויום ה' נקרא יום הכניסה. מפני שנכנסין בני הכפרים בכרכים כדי שיתפללו בצבור ויקראו בס"ת. וביום שנכנסין מספקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים ואם חל יום י"ד ביום ג' התירו לכפרים לקרוא המגילה ביום ב' שהוא י"ג לחדש. ואם חל להיות י"ד ברביעי קורין הכפרים ביום ב' שהוא י"ב לחדש. ואם חל י"ד להיות באחד בשבת מקדימין וקורין ביום ה' שהוא י"א לחדש. הקילו עליהן מפני שמספיקים מים ומזון לאחיהם שבכרכים. ואם יכנסו ביום ג' או ביום ד' מפני קריאת המגילה אינן יכולין לבוא ביום ה' שהוא יום הכניסה וכן דרך זו השמועה. ואקשינן ואיך הקילו חכמים ועקרו י"ד ויום ט"ו שהן תקנת אנשי כנסת הגדולה ותקנו הם י"א וי"ב וי"ג לבני הכפרים. והא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו וכו'. ופרקינן הני נמי מסורת היה בידם על פה כי אנשי כנסת [הגדולה] תקנום. מדכתיב לקיים את (דברי) [ימי] הפורים האלה בזמניהם. ולא כתיב זמן או זמנם. דמשמע זמנם של פרזים לא הוא זמן של בן כרך. אלא כתיב זמניהם. דייקינן מינה כי זמנים הרבה תיקנו להן חכמים. והן י"א וי"ב ב' ימים כנגד י"ד וט"ו. אבל י"ג לא צריך קרא לרבויי דהוא זמן קהלה לכל. ולא יתכן לומר ט"ז וי"ז דכתיב ולא יעבור. כלומר אין לו לעבור ולעשות ימי הפורים אחר יום ט"ו ושמואל בר נחמני דייק מכימים לרבות י"א וי"ב כו'. ואידך כימים לדורות הוא דכתיב כלומר כמו הימים אשר נחו בהם עשו אותם נמי פורים. א"ר יוחנן משנה זו מגילה נקראת. בי"א בי"ב כו'.

שנעשית סתומה דברי ר' עקיבא הן. אבל חכמים אומרים אין קורין אותה אלא בזמנה והן י"ד וט"ו בלבד. ואותבינן עלה מהא דתניא א"ר יהודה אימתי קורין בי"א בי"ב ובי"ג בזמן שהשנים כתקנן. כלומר בזמן שאין שם שמד. להתבלבל חשבון השנים.

וישראל שרויין על אדמתם. אבל עתה אע"פ שבזמן הזה השנים כתיקנן. הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה.

ר' יהודה אליבא דמאן אי נימא אליבא דר' עקיבא אפי' בזמן הזה קורין אותה בי"א ובי"ב ובי"ג. והא תקנת אנשי כנה"ג הן. אלא ודאי ר' יהודה אליבא דרבנן ובזמן שהשנים כתיקנן וישראל שרויין על אדמתם מיהא קורין בי"א ובי"ב.

תיובתא דר' יוחנן. איכא דאמרי א"ר [יוחנן] זו המשנה דברי ר' עקיבא הן. אבל חכ"א בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה. האביונים מסתכלין בקריאת המגילה כי בעת קריאת

המגילה מחלקין מעות פורים לעניים ומשלחין להן מתנות אין קורין אותה אלא בזמנה בי"ד תניא נמי הכי רב אשי קשיא ליה ומי א"ר יהודה הכי אבל בזמן הזה הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה. והאי שאמר גאון ז"ל כך אנו שונין ומסתכנין. ופירש אם השנים כתיקנם שיכולין ישראל להעמיד דתותיהן ואין עליהן סכנה אין קורין אותה אלא ב[זמנה. אבל אנו כך שנינו.

א"ר יהודה אימתי מקום שנכנסים בב' ובה' אבל מקום שאין נכנסים אין קורין אותה אלא בזמנה. מקום שנכנסים בב' ובה' מיהא קרינן בי"א ובי"ב ואפי' בזמן הזה. ושמיע ליה לרב אשי דאיכא מאן דתני לה לברייתא כר' יוסי ב"ר יהודה דוקא הוא דלא תקשי לך דר' יהודה אדר' יהודה:

דף ב:

כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בט"ו. ואקימנא בגמ' פרזים. כתיב הכא על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות עושים את יום ארבעה עשר. וכתיב התם לבד מערי הפרזי. מה להלן דכתיב הפרזי וקרי להני פרזי ומוקפות חומות דבהדיהן מימות יהושע בן נון כמו הנך קורין בט"ו ואימא מוקפין חומה קורין בי"ד וט"ו.

ופרקינן אי הוה כתיב את יום י"ד וט"ו כדקא אמרת. השתא כתיב את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר. שמעינן הני בי"ד והני בט"ו לית מאן דעביד ב' ימים לכל מקום ומקום יומו יום אחד. תוב ליכא למימר דמוקפין אי בעו בי"ד אי בעו בט"ו דהא פרשינן לעיל מדכתיב זמניהן דייקינן דכל חד בזמנו.

וזמנו של זה לא זמנו של זה. כלומר אין הפרזים קורין בט"ו ולא המוקפין בי"ד. ואומר בי"ג כלומר מוקפין אי בעו בט"ו. אי בעו בי"ג. ופרקינן כשושן מה שושן אע"ג דלא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא. מיהא כיון דהיא מוקפת חומה קרו בט"ו. אף כל שהיא מוקפת חומה קרו בט"ו.

ואיתקש זכירה לעשייה דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים.

מתני' דלא כר' יהושע בן קרחה דתני מוקפין חומה מימות אחשורוש קורין בט"ו כשושן ותנא דידן אמר שאני שושן דאע"ג דלאו מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא הואיל ונעשה בה נס לפיכך קראו בט"ו.

ואקשינן בשלמא לתנא דידן כתיב מדינה ומדינה עיר ועיר. מדינה ומדינה לחלק דאע"ג דתרווייהו מוקפות חומה אינון. המוקפות חומה מימות יהושע בן נון קרו בט"ו. והמוקפות אחרי כן קרו בט"ו. והמוקפות אחרי כן קרו בי"ד.

עיר ועיר נמי לחלק בין שושן לשאר עיירות. בשושן בט"ו בשאר עיירות בי"ד. אלא לר' יהושע בן קרחה עיר ועיר למה לי. ואמרינן ולתנא דידן כיון דגמר פרזים פרזים כדאמרינן מדינה ומדינה למה לו. אלא לכו"ע קרא יתירא הוא שנא' מדינה וכל הסמוך למדינה כמדינה היא. וכן עיר ועיר וכריב"ל דאמר ריב"ל כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נידון ככרך. וכמה יהיה מחוץ לכרך הסמוך לו שיחשב כמו כרך. ואוקימנא מיל כמחמתן לטבריא וזה שיעור המיל:

א"ר ירמיה ואיתימא ר' חייא בר אבא מנצפ"ך צופים אמרום. כלומר האותיות הללו חכמים תקנום. ואקשינן ואלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ופרקינן לעולם מתוקנים היו. וכן היה. מסורת בידם מהנביאים להיות הפתוחים באמצע תיבה. והסתומים בסוף תיבה ושכחום וחזרו הצופים ויסדום. והוא עוד אמר תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו מפי ר' אליעזר ור' יהושע כאשר למדו אותו כך לימדוהו לאחרים.

דף ג.

ושל נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו כמו שהיה מסורת בידם של חכמים מפי חגי זכריה ומלאכי.

ותרגום של כתובים נמנע מן השמים לגלותו משום דאית ביה קץ משיח. ואקשינן והא תרגום של תורה בימי עזרא הוה דכתיב (ויכתבו) [ויקראו] בספר תורת האלהים מפורש. ואמרינן מפורש זה תרגום ושום שכל אלו פסוקים. ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים ואמרי לה אלו המסורת. ופרקינן אין תרגום מיהוה הוה בידייהו מקמי עזרא ושכחוהו רובא דאינשי ואתא אונקלוס ויסדיה למיקרי ביה בצבור. מיהו מילי דאורייתא מיגליין. כלומר רובן מפורשין הן. אבל של נביאים מסותמין הן. דהא לולי התרגום של זה הפסוק ביום ההוא יגדל המספד בירושלם כמספד הדרימון וגו'. לא הוינן ידעינן פירושא דהאי פסוקא ולפיכך נזדעזע העולם שגילה הטעמים שהיו נעלמים.

וראיתי אני דניאל לבדי המראה וגו'. מאן נינהו אנשים שהיו עמו זה חגי זכריה ומלאכי. ולמה נפלה חרדה גדולה עליהם.

דאע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו. וכיון דמדינה ומדינה (הוא) לדרשה הוא דאתיין כדאמרן משפחה [ומשפחה] מאי דרשת בה ואסיקנא משפחות כהנים ולוים. וכדתניא כהנים המתעסקין בעבודתן ולוים בדוכנם וישראל במעמדן כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה מיכן סמכו של בית ר' שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה. אם הכהנים מבטלין עבודתן ת"ת לא כל שכן. ואקשינן וכי עבודה חמורה מדברי

תורה והכתיב ויהי בהיות יהושע בירחו וישא עיניו וירא והנה וגו' ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי.
א"ל אמש בטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלתם ת"ת. ועל איזה מהן באת. א"ל עתה באתי. כלומר על ת"ת שבטלתם אותו עתה. הנה ת"ת חמור מעבודה ופרקינן התם גבי יהושע ת"ת דכל ישראל ולפיכך חמור מעבודה. אבל דיחידים כגון ת"ת דרבי עבודה חמורה ממנו. וכן פורים:

דף ג:

אריב"ל אסור לאדם לתת שלום בלילה חיישינן שמא שד הוא ואי מזכיר לו שם שמים שרי.
ות"ת דיחיד קיל והתנן נשים במועד מענות אבל לא מטפחות כו'. ואמר רבה בר רב הונא אין מועד בפני ת"ח. כ"ש חנוכה ופורים. ופרקינן כבוד תורה כגון הספד ת"ח וכיוצא בו. אפי' דיחיד חמור מפורים. אבל ת"ת דיחיד קל מעבודה ופורים.
אמר רבא פשיטא לי עבודה ומקרא מגילה. מקרא מגילה עדיף. כדר' יוסי ב"ר חנינא. וכן מקרא מגילה עדיף מת"ת מדמבטלין דבי ר' ת"ת ובאין לשמוע מקרא מגילה. וכן קבורת מת מצוה עדיף מת"ת. דתנן מבטלין להוצאת המת ולהכנסת כלה. ואסיקנא דקבורת מת מצוה עדיף ממקרא מגילה. דגדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה. פי' כגון זקן שראה בהמת חבירו והיא נדחה. ואין כבודו להנהיג בהמה אינו חייב להשיבה. שנאמר והתעלמת ואמרינן פעמים שאתה מתעלם. באיזה צד כגון זקן שאין כבודו להנהיג לפניו בהמות שהוא פטור מלהשיב. נמצא כבוד הזקן דוחה את הכתוב לא תוכל להתעלם. וכן אם יש לפניו ב' מצות עבודה ומת מצוה. מת מצוה עדיף ויבטל עבודה.
מדתניא ולאחותו דכתיבה בנזיר מה ת"ל כלומר לאחיו אינו מטמא לאחותו לא כ"ש. א"כ מה ת"ל ולאחותו. הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ששתיהן אע"פ שהן מצות עשה שהוא חייב כרת. כדתנן בכריתות פרק ראשון. הפסח והמילה מצות עשה כדכתיב והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח. וכתיב וערל זכר אשר לא ימול וגו'. ושמע שמת לו מת יכול יטמא. דייקינן מדכתיב והאיש אשר הוא טהור וחדל לעשות הפסח ונכרתה. וכן ערל זכר אשר לא ימול וגו'. כלומר אינו רשאי להיטמא למתו ולבטל המצוה. יכול גם למת מצוה לא יטמא שאם יטמא נמצא בטל מן המצוה.

ת"ל ולאחותו. הנה הנזיר מצוה שלא להיטמאות וכתיב ולאחותו מופנה ללמד ממנה לאחותו אינו מטמא אבל מטמא למת מצוה אע"פ שמבטל העבודה:
אריב"ל כרך וכל הסמוך לו. מיל. כדאמרן [לעיל ב ב] תנא סמוך בזה השיעור אע"פ שלא נראה עמו כגון שיושבת בנחל. או נראה עמו כגון שיושבת בראש ההר. אע"פ שאינו סמוך כשיעור מיל אלא יותר מזה נידון ככרך. והשוכן חוץ לכרך כשיעור הזה קורא המגילה בט"ו שנידון כבן כרך.
וכן כרך שישב כגון שבנו בתים ואח"כ הקיפוהו חומה נידון ככפר. ואע"פ שעתה מוקף חומה הוא שנאמר ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה שקדם בעיר חומה ולא קדם בנין הבית לחומה.
וכן כרך שאין בו י' בטלנים שבטילין ממלאכתן ויושבין בבהכ"נ ואע"ג דאתו להו מעלמא אכסנאים הרי זה כפר. וכן (כפר) [כרך] שהיו בו י' בטלנין וחרב ועוד חזרו [וישבו] ועכשיו יש בו י' בטלנין נידון ככרך [וכרך] שהוקף ולבסוף ישב אע"ג דחרבה חומתו הרי הוא ככרך:

דף ד.

לוד ואונו גיא החרשים מוקפת חומה וכו'. כלומר דייקינן מדכתיב ויבן אסא את (כל הערים הבצורות אשר) [ערי מצורה] ביהודה וכי כל הערים אסא בנאם והלא [בנויים] היו. אלא שפצינהו. כך יש לומר אלפעל שפצינהו. כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון מקודשות ומשלחין מצורעין מתוכן וא"ר יהושע נשים חייבות לשמוע מקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס. כלומר שגם הן היו בכלל להשמיד להרוג ולאבד.
פורים שחל להיות בשבת. פי' אם חל ט"ו להיות בשבת שהוא פורים לבני כרכין שואלין ודורשין בענינו של יום:
מהו דתימא נגזור משום דרבה. דאמר הכל חייבין במקרא מגילה ואין הכל בקיאין בה גזירה שמא יטלנה מי שאינו בקי וילך אצל מי שבקי ויעבירנה ד' אמות ברה"ר קמ"ל. וחייב אדם לקרות את המגילה כו'.

דף ד:

הכפרים מקדימין ליום הכניסה מפני שמספיקין מים ומזון לאחיהם שבכרכים. וכן תנא דבי שמואל ואקשינן הלא עזרא אחר שבאו לא"י ובנו הבית תיקן קריאת התורה בב' ובה' ובמנחה בשבת. ובימי מרדכי ואסתר שהיו בימי כנסת הגדולה לא היתה תקנה זו

ואין שם עדיין יום הכניסה. ואיך אמר משנתינו אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה ומצאנו בתלמוד א"י כך. וכי מרדכי ואסתר מתקינין סמניהן כדאמרן להיותם מקדימין ליום הכניסה על מה שעזרא עתיד לתקן יום הכניסה להיות קורין בס"ת בב' ובה'. וא"ר מנא נמי מי שסידר את המשנה סמכה למקרא משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר.

כיצד חל להיות בשני כפרים ועיירות. גדולות קורין בו ביום. ומוקפין חומה למחר: ירושלמי כל הני דתנינן חל להיות בארביסר אנן קיימין. א"ר יוסי מתניתא אומרת כן. ומוקפת חומה למחר. א"ר יוסי לית כאן חל להיות בשני דאם מקלע צומא רבה (ע"ש) חד בשבא ואף על גב דאם חל י"ד באדר להיות בשני או בשבת יבא פסח בב' או בד' לא הביאה המשנה להוסיף שחלו ממש אלא סדור דיומי נקט. והכי קאמר אילו חל להיות בב' אין מקדימין וקורין בה'. (קורין בה') דמיום הכניס' ליום הכניסה לא דחינן חל להיות בע"ש כפרים קורין בי"ג.

חל להיות בשבת כפרים ועיירות גדולות קורין בי"ב. חל להיות באחד בשבת כפרים קורין בי"א. ואקשינן ומ"ש מעיקרא נקיט סידורא דירחא כו' כדתנן מגילה נקראת בי"א כו'. פי' נקיט תנא בי"א לחדש בי"ב לחדש בי"ג לחדש. כסדר החודש. ואח"כ שנה חל להיות בשני בג' בד' ובה' בשבת באחד בשבת. ופרקינן איידי דמיתכפין ליה נקיט סידורא דיומי. פי' אלו שנה התנא סדר ימי החדש ושנה חל להיות י"ד באדר באחד בשבת כפרים מקדימין בה' ליום הכניסה שהוא י"א לחדש. חל להיות יום י"ד בד' קורין בב' בי"ב. ואם חל להיות בג' קורין הכפרים ליום הכניסה שהוא י"ג לחדש. הנה נמצאו הימים מתהפכים מאחד בשבת ליום רביעי. ומיום ד' יחזור ליום ה'. וכן בשבת ובע"ש כסדר הזה לפיכך אחז סדר הימים של שבוע. מני מתני' דקתני שאם חל י"ד להיות בע"ש כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בע"ש או ר' או ר' יוסי. ר' דתניא ר' אומר אומר אני לא שידחו עיירות ממקומן אלא אלו ואלו עיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בע"ש.

ר' יוסי מאי היא דתניא חל להיות בע"ש כו'. ר' יוסי אומר אומר אני לא שיקדמו מוקפות לעיירות אלא מוקפות ועיירות קורין בו ביום ודבריהן פשוטין הן.

ואקשינן וסבר ר' לא ידחו עיירות ממקומן. והתניא חל להיות בשבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירות גדולות קורין בע"ש ומוקפות חומה למחר ביום ראשון. ר' אומר אומר אני הואיל ונדחו עיירות מיום י"ד ידחו ליום הכניסה.

ופרקינן הכי השתא התם שבת זמנם ולהדחות עומדים ידחו ליום הכניסה הכא ע"ש זמנם לאו לדחויי עומדים. הלכך יקראו בזמנם.
ור' היא דאמר כל הני דחיין ידחו ליום הכניסה כו'. דכ"ע מיהת בין ר' בין ר' יוסי בין רבנן דפליגי עלייהו.
מגילה בשבת לא קרינן לה. מ"ט אמר רבה הכל חייבין במקרא מגילה ואין הכל בקיאין בה כו'.
כדאמרן היינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה. כולהו חדא גזירה היא שמא יעבירם ד' אמות ברה"ר. ואסיקנא במס' סוכה מפני מה אין לולב דוחה שבת ביום טוב ראשון והלא מצותו מן התורה אפי' בגבולין. ואוקימנא משום דלא ידעינן בקביעא דירחא ומספק לא דחינן שבת והיינו טעמא דמגילה והיינו טעמא דשופר.
רב יוסף אומר מפני שעיניהן של עניים נשואות למקרא מגילה. וכיון שקורין ליום הכניסה כך גובין ומחלקין מעות של פורים ביום הכניסה.

דף ה.

אבל שמחה שהיא סעודת פורים לא תהא אלא בזמנה שהוא יום י"ד באדר:
אמר רב מגילה בזמנה כלומר בי"ד קורין אותה אפי' ביחיד שלא בזמנה כגון י"א י"ב י"ג שמקדימין ליום הכניסה אין קורין אותה אלא בעשרה וקי"ל כרב. דהא ר' יוחנן אמר בפירוש בפירקין דלקמן (דף יט א) הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא. ולא אמרו אלא בצבור. לאו מכלל דסבירא ליה שקורין אותה ביחיד. רב אסי אמר אפילו בזמנה בעשרה. הוה עובדא וחש לה רב ולא קראה בזמנה אלא בעשרה כרב אסי.
ואקשינן ומי אמר רב שלא בזמנה קורין אותה בעשרה כלומר הקורין אותה ביום הכניסה כגון הכפרים וכיוצא בהן אין קורין אותה אלא בעשרה והאמר [רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת] משמיה דרב פורים שחל להיות בשבת ע"ש זמנם. ע"ש זמנם והא שבת זמנם. ופרקינן הכי קאמר ע"ש שהוא שלא בזמנו של קריאת המגילה קורין אותה כבזמנו מה זמנו אפי' ביחיד כך שלא בזמנו אפי' ביחיד.
ודחינן לא לענין מקרא מגילה בעשרה. ושלא בזמנה היא ואלא מאי ע"ש זמנם. כלומר שקורין בע"ש המגילה כאילו זמנם הוא. ולאפוקי מדרבי דאמר כל הנדחין ידחו ליום הכניסה קאמר דע"ש זמנם ואע"ג דחש לה רב להא דרב אסי קי"ל כרב דאמר אפי' ביחיד:
מתני' איזוהי עיר גדולה כו'. תנא עשרה בטלנים בכנסת. פחות מיכן הרי זה כפר:

ירושלמי י' בטלנים בכנסת ממלאכתן א"ר כגון אנו שאנו צריכין תלמוד א"י רבי בא בש"ר יהודה כל שאמרו חכמים ידחה ממקומו ויקרא ובלבד בעשרה. ואנן חמין רבנן קורין אפי' ביחיד. הלכך קורין השתא אפי' ביחידי. ועוד הא"ר בא אנן חמון רבנן קורין אפי' ביחיד וקי"ל מעשה רב. מר רב צמח זצ"ל כתב בש"צ הקורא את המגילה שקורא וכורך כס"ת ורבינו האי זצוק"ל אמר מנהגא דחזינן קורא ופושט כאגרת אבל קורא וכורך כס"ת לא חזו לנא לתלמודינו הכי. כפר שאין בו י' תקנתו קלקלתו ונעשה כעיר.
באלו אמרו מקדימין קריאת מגילה ותרומת שקלים דכתיב ולא יעבור אבל סעודת פורים וסעודת ר"ח וספק מילה וזמן עצי כהנים חגיגה וט' באב והקהל מאחרין ולא מקדימין.
מנין שאין מונין ימים לשנים שנאמר לחדשי השנה חדשים אתה מונה לשנה ולא ימים וכן אין מונין שעות לחדש אלא ימים שנאמר עד חדש ימים.
אבל זמן עצי הכהנים ט' באב חגיגה והקהל [מאחרין] אותם אחר שבת מ"ט ט' באב לא מקדימין פורענותא הוא חגיגה והקהל אכתי לא מטא זמן חיובייהו.
תנא חגיגה כל זמן חגיגה מאחרין ואוקמה רב הושעי' הכי אי איקלע יו"ט בשבת דוחין את החגיגה שהיא שלמים באחד בשבת אבל אי איקלע בחול אע"ג דמביאין חגיגה שהוא זמן חגיגה כלומר לשחוט ולאכול חגיגה בלבד וכל כיוצא בה שנאכלים הוא מותר אבל עולת ראיה דוחין אותה למחר וזו ששנינו בתוספתא ב"ש היא דתנן ב"ש אומרים מביאין שלמים וסומכין עליהן אבל לא עולות כו'.
רבא אמר כך פירושה חגיגה כ"ז חגיגה מאחרין כלומר כל ימי החג מאחרין מיום לחבירו אבל אם שלמו ימי החג לא דתנן מי שלא חגג (גרסינן) ביו"ט הראשון של חג חוגג והולך כל הרגל כולו עד יו"ט אחרון של חג עבר הרגל כו'.
רב אשי אמר הכי קאמר אפי' עצרת דחגיגתה חד יומא הוא אי איקלעי בשבת מאחרין חגיגה למחר כדתנן ומודין שאם חל להיות בשבת שיום טבוח לאחר השבת וזו המשנה אחרים היא שאומרים אין בין עצרת לעצרת אלא ד' ימים ואין הלכה כמותם:

דף ה:

רבי נטע נטיעה בפורים אוקימנא דר' יהודה פשיטא ליה דטבריא מוקפת חומה מימות יהושע היא ורבי בר חמיסר הוא וכי נטע בארביסר נטע כו'. ואסיקנא אפי' תימא ביומיה הספד ותענית קבילו עילויהו וכי אסירי הספד ותעניות כולי עלמא כדכתיב במגילת תענית ארביסר וחמיסר פוריא אינון דלא למיספד ואמר רבא לא נצרכא אלא לאסור את

של זה בזה פי' לאסור לבן כרך בי"ד בהספד ותענית ולבן כפר בט"ו אלו ואלו אסורין בהספד ותענית בב' ימים הללו.
אבל מלאכה אינו אסור אלא מי שנהגו בני אותו מקום איסור על עצמם כדתניא דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור למלאכה [אי אתה רשאי להתירן בפניהם] ורב דלטייה להההוא גברא ולא צמח כיתניה מקום שלא נהגו לעשות מלאכה בפורים הוה.
איבעית אימא רבי נטיעה של שמחה נטע דתנן עברו אלו ולא נענו ממעטין במשא ובמתן כו' ותנא בנין של שמחה נטיעה של שמחה מכלל שאע"פ שאסור לעשות מלאכה נטיעה של שמחה מותרת לו דהא מן התעניות הראשונות שנינו עברו אלו ולא נענו ב"ד גוזרין ג' תעניות אוכלין ושותין מבע"י ואסורין במלאכה כו' ללמדך שאע"פ שאסורים במלאכה מן התעניות הראשונות בנין של שמחה ונטיעה של שמחה מותרין היו לפיכך בא עתה לאסור אפי' אלו שהיו בהן מותרין עד עתה ומפני שהן של שמחה וכן בפורים אע"פ שאסורים במלאכה בנטיעה של שמחה מותרין הן לפיכך אמרנו דר' נטיעה של שמחה שהוא אבורנקי של מלכים נטע. רבי רחץ בקרונה של ציפורי בי"ז בתמוז וביקש לעקור ט' באב שחל להיות בשבת ודחוהו לאחר שבת אמר הואיל ונדחה ידחה ולא הודו לו חכמים:
גופא חזקיה קרא מגילה בטבריא בי"ד ובט"ו משום דמספקא ליה ומקשינן והא טבריא ודאי מערי מבצר הוא דכתיב וערי מבצר הצדים צר וחמת רקת וכנרת וקי"ל דרקת זו טבריא אלא משום שימה חומתה כו'. טלייא פי' נערים. דמדליא כרקתא דנהרא פי' גבוהה כשפת הנהר:

דף ו:

מתני' קרא את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה כו' הא לענין פרשיות זה וזה שוין פי' פרשיות כדתנן בר"ח אדר קורין בפרשת שקלים. בשניה זכור. בשלישית פרה אדומה. ברביעית החדש הזה. בחמישי חוזרין לכסדרן ואוקימנא דבסדר פרשיות זה וזה שוין. אם קראו אותם באדר הראשון יצאו ואין צריכין לחזור ולקרות אותם באדר השני.
מני מתניתין לא ת"ק ולא ר' אליעזר בר' יוסי ולא ר' אליעזר בר' יוסי ולא רשב"ג דתניא קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה כו'.
ואמר רב פפא סדר פרשיות איכא בינייהו תנא קמא סבר פרשיות לכתחלה בשני ואי עביד בראשון תוב לא עבדי בשני לבד ממקרא מגילה דאע"ג [דקרו] בראשון קרו נמי

בשני. ר' אליעזר בר' יוסי סבר אפי' מקרא מגילה לכתחלה בראשון ור"ש ב"ג סבר סדר פרשיות לכתחלה נמי בשני. ואע"ג דקרו בראשון קרו נמי בשני.
מני מתני' אי ת"ק הא קתני חוץ ממקרא מגילה בלבד ומשנתנו שנינו אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים. הלכך קשיא ומתנות לאביונים אי ר' אליעזר בר' יוסי קשיא נמי מקרא מגילה. דהא בהדיא תני דלא מקרא מגילה ולא מתנות לאביונים אין נוהגין בשני ומתני' קתני דזה וזה נוהגים בשני. אי רשב"ג קשיא סדר פרשיות דדייקינן ממתני' הא לענין פרשיות אדר הראשון והשני שוין ורשב"ג סבר אין נוהגין אלא בשני ופרקינן לעולם מתניתין ת"ק היא ותנא בברייתא מקרא מגילה והוא הדין למתנות לאביונים דמתנות אביונים בקריאת המגילה הם תלויים. עת שקורין המגילה נותנין לעניים המתנות מפני שעיני העניים נשואות למקרא מגילה איבעית אימא לעולם מתני' רשב"ג והכי קתני אין בין י"ד דאדר הראשון ויום י"ד דאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים:
הא לענין הספד ותענית יום י"ד של אדר הראשון ויום י"ד דאדר השני זה וזה שוין. ואילו בסדר פרשיות תנא דידן לא קתני מידי ואסיקנא משום דרבי יוחנן הלכה כרשב"ג דאמר כל מצות הנוהגות בשני אין נוהגות בראשון ובין סדר הפרשיות ובין מקרא מגילה אין נוהגין אלא באדר השני בלבד. וא"ר יוחנן דייק רשב"ג מדכתיב כל שנה ושנה מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן כן אפילו במעוברת אדר הסמוך לניסן ואקשינן והא אין מעבירין על המצות ופרקינן מסמך גאולת אסתר לגאולת מצרים עדיפא ר' אלעזר (בר' יוסי) אומר טעמא דרשב"ג לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית מדכתיב השנית ש"מ דבאדר השני:

דף ז.

קנאה את מעוררת עלינו כלומר כיון שתיכתב ותיקבע לדורות יהיו האומות שומעין הדבר הזה ומתקנאין ואומרים נשלם גמולכם.
שלישים ולא רבעים פי' לא נתן להיכתב זכרון עמלק פעמים אמור בתורה ויבא עמלק. וקי"ל כר' אלעזר המודעי דאמר כתוב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה. זכרון מה שכתוב בנביאים. בספר [מה] שכתוב במגילה:
אסתר מטמא את הידים דברי רשב"י פי' כל כתבי הקדש מטמאין את הנוגע בהן כדתנן בסוף מסכת ידים תרגום שבעזרא ושבדניאל מטמאין את הידים תרגום שכתבו עברית ועברית שכתבו תרגום [וכתב עברי] אין מטמאין את הידים (וכתב עברי) לעולם אין מטמא עד שיכתבנו אשורית על העור בדיו אומרים צדוקים קובלים אנחנו עליכם

פרושים שאתם אומרים כתבי הקדש מטמאין את הידים וכתבי המירם אינן מטמאין את הידים אמר להם ריב"ז וכי אין לנו על הפרושים אלא זו בלבד הרי הן אומרים עצמות חמור טהורין ועצמות יוחנן כה"ג טמאין. א"ל לפי חיבתן הן טומאתן שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו תרוודות. אמר להן אף כתבי הקדש לפי חיבתן הן טומאתן כו' כלומר גזרו עליהן טומאה שלא יהיו מצויין לנגיעתן בכל עת ומפורש במס' שבת פ"א [ד' י"ד] ובספר מ"ט גזרו ביה [טומאה] דאמר רב משרשיא בתחלה היו מצניעין אוכלין דתרומה אצל ס"ת אמרי האי קדש והאי קדש כיון דחזו דאתו לידי פסידא שהיו העכברים אוכלים הספרים גזרו ביה רבנן [טומאה] ואף אסתר מטמאה את הידים:

ברוה"ק נאמרה שנא' קיימו וקבלו היהודים (מכלל שיש בה קדושה) קיימו למעלה מה שקבלו עליהם למטה וכל אלו הפסוקים כגון ויאמר המן בלבו וכיוצא בו מי מודע מה היה בלבו אלא הקב"ה:

דף ז:

תני רב יוסף ומשלוח מנות איש לרעהו. ב' מנות לאדם אחד דכתיב מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. ב' מנות לב' בני אדם. ר' יהודה נשיאה שלח לר' הושעיא ירך של עגל שלישי לבטן וקנקן יין שלח ליה קיימת בנו רבינו ומתנות לאביונים כלומר נתינת אביונים נתת לי מנה אחת והיא הירך חזר שלח לו עגל וג' קנקני יין כו'. בסימא פי' שיכור:

אמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא מ"ט ימי משתה ושמחה כתיב.

שיתין צעי פי' קערות במיני מטעמים:

מתני' אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד פי' בשבת אסור ביום טוב מותר. שנאמר אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם כגון אפייה ובישול וכיוצא בהן אבל מכשירי אוכל נפש כגון להוציא אש מן האבנים לבשל וכגון תקון סכין לשחוט בה וכיוצא בהן זה וזה שוין. כשם שאסור בשבת כך אסור ביו"ט:

גמ' מתניתין דלא כר' יהודה. דתניא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד שנא' אך אשר יאכל לכל נפש כו' והאי דכתיב לכם.

לכם ולא לכלבים לכם ולא לעובדי כוכבים ר' יהודה מתיר אף במכשירי אוכל נפש שאי אפשר לעשותן מעיו"ט שנא' לכם לכל צרכיכם. וגרסי' בפרק משילין פירות דאוקמה רב פפא להא דתנן אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד ב"ש היא:

ירושלמי אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש והא איכא חייבין סקילה וכרת בשבת ואין סקילה ולא כרת ביו"ט. מכות ביום טוב ואין מכות בשבת. ואין תימא באוכל נפש מתני' היא. והא תנינן משילין פירות דרך ארובה ביו"ט אבל לא בשבת. א"ר יוסי והוא שמל להדליק נר של בטלה ביו"ט אמר משמיה דר' יוחנן לא תתיר ולא תאסור:

[מתני'] אין בין יוה"כ לשבת אלא ששבת זדונו סקילה בידי אדם. ויוה"כ המחללו בזדון חייב כרת בידי שמים:

[גמ'] הא לענין תשלומין זה וזה שוין שאין חייב בתשלומין דקם ליה בדרבה מיניה. מני מתני' רבי נחוניא בן הקנה שפוטר מן התשלומין בזה ובזה.

דתניא ר' (יהודה) [נחוניא] בן הקנה היה עושה את יוה"כ כשבת לתשלומין כו'.

תנן התם כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן. דברי רבי חנניא בן גמליאל. א"ר יוחנן חלוקין עליו חביריו על רבי חנניא בן גמליאל ואומרים אע"פ שלקו לא נפטרו אמרי בי רב תנינא שחולקין עליו חביריו דתנן אין בין שבת ליוה"כ אלא ששבת זדונו בידי אדם ויוה"כ זדונו בכרת ואם המלקות פוטרתו נמצא גם זה זדונו בידי אדם.

ואוקמה רב נחמן בר יצחק כרבי יצחק דתני ונכרתו הנפשות וגו' גם אחותו בכלל כל חייבי כריתות היא ולמה יצאת כרת באחותו לדונה בכרת ולא במלקות:

דף ח.

[מתני'] אין בין המודר הנאה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש כגון בגדים וכיוצא בהן דלמודר הנאה אסור. ואוקימנא לר' אליעזר דתני אפילו ויתור אסור במודר הנאה. פי' אפילו דברים שדרך בנ"א לוותר עליהן כגון דריסת הרגלים (וכלים שאין עושין) בחצרם שאם יכנס אדם ויהלך בה אין מקפידין עליו וכיוצא בזה אפי' כגון זה אסור. אבל למודר ממנו מאכל דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש כגון קערה ותמחוי וכן כיוצא בהן מותר הא כלים שעושין בהן אוכל נפש כגון נפה וכברה ריחים ותנור וכיוצא בהן זה וזה שוין שניהם אסורין:

מתני' אין בין נדרים לנדבות כו'. הא לבל תאחר כדכתיב כי תדור נדר לה' וגו' זה וזה שוין כלומר אם יאחר בין הנדר ובין הנדבה עובר משום בל תאחר:

תנן התם איזהו נדר האומר עלי עולה איזו היא נדבה האומר הרי זו נדבה ומה ביניהם נדרים מתו או נגנבו חייבין באחריותן שנאמר ונרצה לו לכפר עליו דייקינן מעליו את שעליו. כלומר אם אמר עלי חייב באחריותו דכיון דאמר עלי כמאן דרמי אכתפיה דמי שחייב למוסרו למי שחייב לו אבל הנדבה אין חייב באחריותה:

מתני' אין בין זב הרואה ב' ראיות לרואה ג' וכו'. הא לענין משכב ומושב וספירת ז' טהורין זה וזה שוין דתניא או החתים בשרו מזובו דייקינן מדכתיב מזובו שמעינן מינה אף מקצת זובו מטמא משכב ומושב להביא את שראה ב' ראיות שיטמא משכב ומושב כל הטעון משכב ומושב טעון ספירת ז'. כדתניא מזובו וספר מקצת זובו נמי טעון ספירת ז' להביא את שראה ב' ראיות שטעון ספירת ז'. מתני' מני ר' סימאי היא. דתני ר' סימאי מנה הכתוב שתים וקרא טמא שלש וקרא טמא.

הא כיצד ב' לטומאה ג' אף לקרבן פי' מנה הכתוב ב' פעמים זיבות זוב וזובו וקרא טמא. שנאמר איש איש כי יהיה זב מבשרו זובו טמא הוא. עוד חזר הכתוב אחר ומנה שלש בזובו אחת זובו שתים מזובו הרי ג' שנאמר וזאת תהיה טומאתו בזובו וגו' אמר אם בשתים טמא בשלש לא כ"ש למה כתב עוד שלש ללמד כי בב' ראיות טמא הוא ופטר מן הקרבן בג' ראיות חייב אף בקרבן. ואקשינן ואימא שתים לקרבן ולא לטומאה. כלומר בב' ראיות חייב קרבן אע"פ שאינו טמא ראה שלישית חייב בטומאה ובקרבן.

ופרקינן לא דתניא וכפר עליו הכהן לפני ה' מזובו. מקצת זבים מביאין קרבן ומקצת אין מביאין קרבן. וא"ת כי בעל ב' ראיות מביא קרבן. אין לך זב שאינו מביא קרבן שאינו רואה אלא ג'. אלא שכבר הקדים וראה ב' וכבר נתחייב בב'. ומכאן ולהבא אפילו ראה כמה אין חייב אלא קרבן אחד כו' ואיצטריך לדרבי סימאי לברר כי בשתי ראיות נקרא טמא.

ואיצטריך מזובו לדחות הקושיא שהקשו על רבי סימאי דאי לאו מזובו הוה אמינא שתים לקרבן שלש לקרבן ולטומאה כו'. ופשוטה היא:

דף ח:

אמר ליה רב פפא לאביי מ"ש האי מזוכו דממעיט ליה לזב בעל ב' ראיות מקרבן כדאמרן והאי מזובו מרבי ליה לזב בעל ב' ראיות לספירת ז' א"ל אביי אי לאו לרבויי אתא לשתוק קרא מיניה ולא יכתוב מזובו כלל.

וכי תימא הוה אתי מן הדין כדאמרינן והלא דין הוא כו' פרכינן עלה שומרת יום כנגד יום תוכיח ונדחה הדין וא"ת האי מזובו לגופו בא.

ללמד מזובו ולא מנגעו א"כ היה לו לכתוב וכי יטהר הזב וספר לו מזובו למה לי אלא לא בא מופנה אלא לרבות זב בעל ב' ראיות שטעון ספירת ז'. תנא בתוספתא אין בין זב לזבה אלא [שהזב] טעון מים חיים וזבה אינה טעונה ביאת מים חיים אין בין זבה לנדה

אלא קרבן אין בין נדה ליולדת אלא הבאת קרבן אין בין נדה לשומרת יום כנגד יום אלא ספירת ז':

[מתני'] אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה ותגלחת וצפורין. פי' מצורע הנטהר מתוך הסגר כגון שנראתה בהרת באדם והסגירה הכהן פעם ראשונה ושניה וראה והנה כהה הנגע ולא פשה הנגע וטהר ונקרא מצורע מוסגר אין עליו אלא טבילה והערב שמש אבל אם פשתה וטמאו הכהן נעשה מצורע צמות והוא הנקרא מצורע מוחלט כדמתרגמינן לצמיתות לחלוטין ועליו כתיב והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע. וזו היא פריעה ופרימה פריעה לגדל פרע שער ראשו ולכשיטהר טעון גלוח כל שערו פי' פרימה קריעת הבגדים ושלוח צפור ושחיטת האחרת הא לענין שלוח מן המחנה כדכתיב וישלחו מן המחנה כל צרוע זה וזה שוין וכן לטמויי בביאה כדתנן בנגעים פרק ז' הטהור מתוך הסגר פטור מן הפריעה ומן הפרימה ומן התגלחת ומן הצפרים מתוך החלט חייב בכולם וזה וזה מטמאין בביאה ותנן נמי בפרק י"ג (משנה י"ב) מצורע שנכנס לבית הכלים שיש שם טמאין [אפי'] עד הקורות:

מנא לן ופשיט לה רבה מהכא.

והצרוע אשר בו הנגע דייקינן קרא דכתיב בו. מי שצרעתו תלויה בגופו טעון פריעה ופרימה יצא מצורע מוסגר שאין צרעתו תלויה בגופו אלא בימים כלומר במלאות ז' ימים ולא פשה הנגע נטהר. אי הכי לענין שלוח נמי דהא כתיב כל ימי אשר הנגע בו יטמא וגו'. נידוק נמי בו דכתיב בהאי קרא.

ונימא מי שצרעתו תלויה בגופו טעון שילוח מחוץ למחנה יצא מצורע מוסגר שאין טעון שילוח. וא"ת אין הכי נמי והא דייקינן ממתני' דקתני אין בין מצורע מוסגר כו'.

הא לענין שילוח זה וזה שוין. ופרקינן אי הוה כתיב ימי אשר הנגע בו כדקאמרת השתא דכתיב כל לרבויי מצורע [מוסגר] לשילוח אי הכי דהאי כל לרבויי אתא אפי' תגלחת וצפרין ניבעי. ופרקינן כתיב והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות וגו'. הצרוע שצרעתו בגופו ונתרפא טעון צפרים ותגלחת יצא מצורע מוסגר שאין צרעתו תלויה ברפואות אלא בימים:

[מתני'] אין [בין] ספרים לתפילין ומזוזות אלא שהספרים כו'. דייקינן מינה הא לתופרן בגידין ולטמויי את הידים ככתבי הקדש אלו ואלו שוין.

ואקשינן וספרים הנכתבין בכל לשון מטמאין את הידים. והתנן בסוף מסכת ידים תרגום שבעזרא ושבדניאל מטמא את הידים תרגום שכתבו עברית. ועברית שכתבו תרגום וכתב עברי אינו מטמא את הידים עד שיכתבנו אשורית. על עור ובדיו ופריק רבה ממתני'

דקתני דכתבינן בכל לשון בגיפן שלנו. כלומר בצורות האותיות שלנו ובלשון אחר זולתי לשה"ק. לפיכך מטמאין את הידים. שהאותיות בכתב אשורי הן. ומתני' השנויה במסכת ידים בגיפן של שאר לשונות שבאומות לפיכך אין מטמאין [את הידים]. והאי פירוקא דרבה איפריכא וסוגיא דשמעתא בפירוקא דרב אשי סלקא:

דף ט.

(את הידים) ואקשינן אי הכי מאי איריא עבריית שכתבו תרגום אפי' עבריית שכתבו עבריית בגיפן של שאר לשונות לא.
דקתני עד שיכתבנו אשורית על העור בדיו ופרקינן לעולם ב' המשניות בגיפן שלנו. ומשנה השנויה במס' ידים לרשב"ג היא דמצריך בכל הספרים אשורית.
ודחינן והא איכא יוונית לרשב"ג שהוא מתיר למה שנה עד שיכתבנו אשורית בלבד. אלא לא קשיא מתניתין בספרים ומשנה השנויה בידים בתפילין ובמזוזות. ומשנינן ודחינן ואוקמה למתני' דהתם רב אשי בשאר ספרים זולתי ס"ת. ור' יהודה היא דתניא ספרים נכתבים בכל לשון.
ורבותינו [התירו] שיכתבו יוונית כו' אבל תפילין ומזוזות דברי הכל אשורית דכתי' בהו והיו בהווייתן יהו. ותניא א"ר יהודה אף כשהתירו רבותינו יוונית לא התירו אלא בס"ת. משום מעשה דתלמי המלך שכינס ע"ב זקנים בע"ב בתים אמר להם כתבו לי תורתכם. נתן הקב"ה עצה טובה בלבם והסכימה דעתם לדעת אחת. וכתבו לו אלהים ברא בראשית.

דף ט:

אעשה אדם בצלם ובדמות כו' עד שלא יאמר שחקו בי יהודים והטילו שם אשתי בתורתם.
רשבג"א אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית. מנא הני מילי א"ר יוחנן דכתיב יפת אלהים ליפת וישכון באהלי שם מיפיפותו של יפת. כלומר ממבחר בניו של יפת והיא כתיבת יון יהיו באהלי שם שהם בני ישראל. א"ר אבהו א"ר יוחנן הלכה כרשב"ג: [מתני'] אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים כו'. מנא לן דכתיב אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם וגו'. פי' מרובה בגדים בבית שני שלא היה להם שמן המשחה היה מתמגד כ"ג בלבישת ח' בגדים. לפי שכל זמן שהיה הדיוט. היה משמש בד' בגדים לבש עוד ד' ונתרבה בד' אחרים נעשה כ"ג לפיכך נקרא מרובה בגדים. וזה מפורש בתלמוד בהוריות פ' ב' משוח בשמן המשחה בבית הראשון. מרובה בגדים בבית

האחרון. ואמר ה' דברים היו. בית הראשון גדול מן האחרון. ואלו הן. אש וארון. ואורים ותומים ושמן המשחה. ורוה"ק ושאר כל הענין.
הא לענין פר יוה"כ כדכתיב בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר וגו'. ועשירית האיפה כדכתיב זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו וגו'. ומפורש בתורת כהנים שכל כהן מביא עשירית האיפה מדכתיב ובניו מרבינן אפי' הדיוטות וכ"ש מרובה בגדים.
מתני' דלא כר"מ דתני מרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצות ואקשינן אימא סיפא אין בין כהן משמש לכהן שעבר. כלומר שנפסל במום או בזולתו אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה שהכהן המשמש הוא המביא משלו.
וזה שעבר לא. הא לכל דבריהם זה וזה שוין. אתאן לר' מאיר דתני אירע בו פסול לכהן גדול ומינו אחר תחתיו כו' ופריק רב יוסף מתני' רבי היא. רישא סבר לה כרבנן. סיפא סבר לה כרבי מאיר:
[מתני'] אין בין במה גדולה לבמה קטנה וכו'.
ואוקימנא כעין פסחים. והן חובות הקבוע להן זמן. ומפורש בסוף פרק פרת חטאת ובסוף שחיטת קדשים בתוספתא אלו דברים שבין במה גדולה לקטנה קרן וכבש ויסוד. וריבוע וכיור וכנו בבמה גדולה ולא קטנה. חזה ושוק ועור העולה לבעלים בבמה קטנה. אבל נותר זמן וטמא זה וזה שוין. איזו היא במה גדולה בשעת איסור במה [שהי'] אהל מועד נטוי כדרכו. (אין) הארון נתון שם. איזו היא במה קטנה היתר הבמה עושה אדם במה על פתח חצירו ועל פתח גינתו ומקריב עליה הוא ובנו ובתו כו':
[מתני'] אין בין שילה לירושלים אלא שבשילה אוכלים קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה. ובירושלים לפנים מן החומה כו'. פי' הרואה העומד בשילה כל מקום שרואה מלא עיניו מותר לו לאכול קדשים קלים ומע"ש ומפורש בפ' פרת חטאת. (דף קיח ע"ב) הכי א"ר אבהו כתיב בן פורת עלי עין וגו'. עין שלא רצתה להנות מדבר שאינו שלה תזבח ותאכל בקדשים כמלא עיניה. תנא רואה שאמר כולו שלא יהא דבר מפסיק וכן היה עומד בשדה ומביט משם משכן שילה מותר לו לאכול באותו מקום קדשים קלים ומע"ש. ותנן באו לשילה נאסרו הבמות. ולא היה שם תקרה אלא בית של אבנים מלמטה ויריעות מלמעלה והיא היתה מנוחה כו'. ותניא ימי אהל מועד שבשילה ש"ע חסר אחת.

דף י.

ותניא כשמת עלי הכהן חרבה שילה ובאו לנוב וכשמת שמואל חרבה נוב ובאו לגבעון קדושת שילה יש אחריה היתר כלומר שרתה השכינה אחר חרבנה בנוב וגבעון ובירושלים. אבל משנבנה בית עולמים אין אחריו היתר במקום אחר לעולם.
א"ר יצחק שמעתי שמקריבין בבית חוניו ולאו בית ע"ז היא. וקדושת ירושלים יש אחריה היתר כו' ונדחו דבריו. ומעשה דחוניו מפורש בסוף מנחות. דבן שמעון הצדיק הוא וחלק על שמעי' אחיו כשעלה לכהונה גדולה נתקנא בו כו'. וברח והלך ובנה מזבח באלכסנדריא של מצרים. והקריב עליו קרבן כו'.
ואמרינן תנאי היא. כלומר יש תנא שאומר יש אחריה היתר. דתניא א"ר אליעזר כשהיו בונין בהיכל היו עושין קלעים להיכל וקלעים לעזרה כו'.
א"ר יהושע שמעתי שמקריבי' אע"פ שאין בית כו' עד מפני שקדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא לעולם. ודייקינן לאו מכלל דר' אליעזר בר פלוגתי' דר' יהושע סבר דקדושה ראשונה קדשה לשעתה היא ולא לעתיד. ודחי רבינא ואמר כ"ע קידשה לשעתה וקידשה לעתיד. ור' אליעזר אמר מה ששמע. ור' יהושע מה ששמע ואין ביניהם חלוקה. ואמרינן אלא ר' ישמעאל ב"ר יוסי הוא דאמר קדושה ראשונה אינה לעתיד לבוא. והוא חולק על ר' אליעזר ועל ר' יהושע דתניא בתורת כהנים (פרשת בהר פ"ד) ערי חומה המוקפות מימות יהושע בן נון. כגון קצרה הישנה של צפורין. וחקרה של גוש חלב ויורפת הישנה וגמלה הרי בגליל. וגדוד הרי בעבר הירדן וחדיד ואונו וירושלים הרי ביהודה.
א"ר ישמעאל ברבי יוסי לא מנו את אלו אלא שקידשום כשעלו מן הגולה.

דף י:

אבל הראשונות בטלו משבטלה הארץ. איני והתניא בסוף ערכין א"ר ישמעאל ב"ר יוסי וכי אלו בלבד הי' והלא כתיב ששים עיר כל חבל ארגוב. וכתיב כל אלו ערים בצורות וגו'. אלא מצאו את אלו ומנאום.
ולא אלו בלבד אלא כל שתעלה מסורת מאבותיך שמוקפות חומה מימות יהושע בן נון. כל המצות האלו נוהגות בה. מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה היא וקדושה לעתיד לבוא. קשיא דר' ישמעאל אדר' ישמעאל.
ופרקינן תרי תנאי אליבא דר' ישמעאל. איבעי תימא הא בתרייתא ר' אלעזר בר' יוסי אמרה. דתניא ר' אלעזר בר' יוסי אומר אשר לו חומה לצמיתות כו'. אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן. כלומר אע"פ שחרבה חומתה בקדושתה קיימא:

מסורת בידינו מאנשי כנסת הגדולה כל ויהי לשון צער הוא. ה' ויהי בימי הוו. ועוד מסורת בידינו מאנשי כנסת הגדולה אמוץ ואמציה אחים הוו ואסיקנא כל כלה שצנועה בבית חמיה זוכה לצאת ממנה מלכים ונביאים מנא לן מתמר.
ועוד מסורת בידינו מקום ארון [אינו] מן המדה. דתניא ארון שעשה משה יש לו י' אמות ריוח לכל רוח. וכתיב ולפני הדביר עשרים וגו':

דף יא.

ליהודים היתה אורה ושמחה וגו'. א"ר יהודה אורה זו תורה שנאמר כי נר מצוה ותורה אור. שמחה זה יו"ט שנאמר ושמחת בחגך. וששון זו מילה שנאמר שש אנכי על אמרתך.
ויקר אלו תפלין שבראש:
אחשורוש אחיו של ראש ובן גילו של ראש. פי' אחשורוש אח שוה לראש. אחיו של נ"נ כו' הוא אחשורוש הוא ברשעת מתחלתו ועד סופו:
ת"ר ג' מלכו בכיפה. אחאב ונ"נ ואחשורוש כו'.

דף יא:

כשבת כשנתיישבה דעתו.
אמר בלשצר מנה וטעה. אנא מנינא ולא טעינא. כתיב כי לפי מלאות [לבבל] ע' שנה אפקוד אתכם. אמר בלשצר מאי למלכות בבל. חשב מ"ה דנ"נ. מ"ה מנא לן. דאמר מר גלו בשבע לכיבוש יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היא השנה השניה לנ"נ מלך בבל. וכיבש יהויקים בשנה החמישית למלכו. נמצא משכיבש ועד שמת ז' שנים. שכל מלכות יהויקים היתה י"א שנה שנאמר אחת עשרה שנה מלך בירושלים. ואמר בנ"נ שנה ראשונה כיבש נינוה. שניה כיבש יהויקים. וכיון שמת יהויקים מלך יכניה ג' חדשים ובא נ"נ והגלהו שנאמר ויקח אותו מלך בבל בשנת שמונה למלכו. נמצא משכיבש יהויקים עד שמת יהויקים ז' שנים ויכניה ג' חדשים והגלהו. וזהו פירושו.
גלו בשבע לכיבוש יהויקים שהיא שנת ח' לנ"נ. וזה שכתוב בשנת שלש למלכות יהויקים מלך יהודה בא נ"נ מלך בבל ירושלים ויצר עליה כבר פירשוהו רבותינו. בשנת שלש למרדו דהא בשנה הרביעית ליהויקי' מלך נ"נ. גלו בי"ח לכיבוש יהויקים שהיא שנת י"ט לנ"נ. שנאמר ובעשור לחדש החמישי היא תשע עשרה למלך נ"נ מלך בבל בא נבוזראדן רב טבחים וגו'. נמצא שהגלה יהויכין בשנת שמונה למלכו. ונשאר יהויכין ל"ז שנה

חבוש בבית האסורים בגלות עד שמת נ"נ. שנאמר ויהי בשלשים ושבע לגלות יהויכין מלך יהודה וגו'. הנה מקום גלות יהויכין ח' שנים ול"ז שנה.
הרי מ"ה שנה לנ"נ. הנה נמצאו שנות נ"נ מן הפסוקים. אבל כ"ג שנה למרודך גמרא ותלתא דבלשצר הרי ע' מדלא איפרוק כו'. אמר אחשורוש בלשצר טעה דאיבעי למימנא ע' לגלות. כמה בצרו ח' שנה שמלך נ"נ קודם גלות יכניה עייל תמני שני חילופייהו חדא דבלשצר. וה' שנה דכורש ודריוש וב' שנים דידיה הא שבעים כו'. היינו דכתיב בשנת שלש למלכו. כשבת כשנתיישבה דעתו דאמר תוב לא מפרקי כולה שמעתא ופשוטה היא.

דף יב.

והא קשו קראי אהדדי ופריק רבא לפי מלאת לבבל לפקידה בעלמא ולחורבות ירושלים לגאולה.
אבנים מתחוטטות על בעליהן. מחטיאות בעליהן. כלומר כל מי שנמצאת בידו מתחייב למלכות שאינן ראויות להדיוט אלא למלכות בלבד. וכן בעליהן כיון שנמצאות בידיהם נסים ובורחין שמתיראין מן המלכות.
מה דת של תורה אכילה מרובה משתיה. פי' התמיד כבש. שיש בו כמה רביעיות. ונסכו רביעית ההין יין בלבד.

דף יב:

איהו בקרי ואיתתי' בבוציני. פי' שניהם לזנות.
מוכתר בנימוסו. [הי' כעדי] פי' מצויין בדתי כל התורה היה (בצדי) שהיה בחורו יודע וזהיר במצות.
ורבה בר רב הונא עדיף מיניה בענותנות דהא אמר רבא תלת מילי בעאי משמיא. חכמתיה דרב הונא. ועיתריה דרב חסדא יהבו לי. ענותנותיה דרבה בר רב הונא לא יהבו לי.

דף יג.

כל המגדל יתום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו הוא ילדו:
נקראת הדסה מפני דהיתה צדקת. שהצדיקים נקראים הדסים:
לקחה מרדכי לו לבת: תנא משום רבי מאיר לבית:

דף יג:

אמר לו והלא אין משמרתי ומשמרתך שוה. א"ל אני אשמור משמרתי ומשמרתך. פי' א"ל אני אשמור משמרתי בתחלת הלילה עד החק שאנו קבועים. ואשמור עוד ממך בחצי הלילה במשמרתך ועשו כך ונתבקש במשמרתו שבתחלת הלילה. שכל השומר בתחלת הלילה כשיעמוד אחר לשמור ישן מי שכבר שמר. ונמצא זה שומר שלא במשמרתו לפיכך נתבררה עליו העצה:

אין הקב"ה מכה את ישראל עד שבורא להם רפואה שנאמר כרפאי לישראל וגו':

דף יד.

ת"ר מ"ח נביאים וז' נביאות לא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה אפי' אות אחת חוץ ממקרא מגילה. ואלו הן מ"ח נביאים. משה. ואהרן. ואסיר. ואלקנה.

ואביאסף בני קרח נתנבאו במדבר. יהושע פינחס. אלקנה. גד החוזה. נתן הנביא. אסף. הימן. ידותון.

שמואל. דוד. אחיה. שמעיה. עידו. עזריה בן עודד. חנני הרואה. יהוא בן חנני. אליהו. מיכיהו. עובדיהו. אלישע. (יחזקאל). אליעזר בן דודיהו. יונה בן [אמתי] זכריה בן יהוידע. אמוץ. חבקוק. צפניהו בן כושי. ירמיה. ישעיה. יחזקאל. דניאל. ברוך בן נריה. עזריה בן מחסיה. מרדכי בלשן. הושע בן בארי. עמוס. מיכה המורשתי. יואל בן פתואל. נחום. חגי. זכריה. ומלאכי. ז' נביאות שרה. מרים. דבורה. חולדה. חנה. אביגיל. ואסתר:

דף טו.

כל ששמו ושם אביו בנבואה בידוע שהוא נביא בן נביא. וכן כל ששמו ושם עירו מפורש בידוע שהוא מירושלים וכן כל שמעשיו ומעשה אבותיו סתומין ופרט הכתוב באחד מהן אם לשבח כולן צדיקים. ואם לגנאי כולן רשעים:

אמר רב מלאכי זה מרדכי. ר' יהושע בן קרחה אומר מלאכי זה עזרא. ומסתברא כמ"ד מלאכי זה עזרא:

ויגידו למרדכי ואילו איהו לא אזל. מיכן שאין משיבין על הקלקלה.

[ויעבור מרדכי וכו'] ושמואל אמר דעבר עורקמא דמיא.

כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי.

צדיק אבד לדורו אבד משל כו'.

דף טו:

בולי ובוטי. פי' עשירים ודלים:
עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק שנאמר ביום ההוא יהיה ה' צבאות לעטרת צבי וגו':
שערה שמשכימין ומעריבין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.
אמרה מדת הדין לפני הקב"ה כו' א"ל רבה בר אבוה לאליהו כמאן חזא אסתר דעבדא הכי.
א"ל ככולהו תנאי וככולהו אמוראי.

דף טז:

וילכו גם אחיו וגו'. היינו דאמרי אינשי תעלא בזמנא סגיד ליה אלו כולן פשוטות הן:
עשרת בני המן צריך למימרינהו בנשימה אחת הקורא את המגילה מ"ט כולהו כי הדדי נפקי נשמתייהו. ו' דויזתא צריך למימתחיה דכולהו בחד זקיפא איזדקיפו:
כל השירות נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה ע"ג אריח אבל עשרת בני המן ומלכי כנען נכתבין אריח ע"ג אריח ולבנה ע"ג לבנה.
מ"ט אמר ר' אבהו כדי שלא תהא תקומה במפלתן של רשעים:
דברי הצומות וזעקתם. ומאמר אסתר קיים דברי הפורים.
אמר רב יוסף גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות ממרדכי דמעיקרא קא חשיב ליה בתר ארבעה ובסוף חשיב ליה בתר חמשה שנאמר אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה וגו'. ובסוף כתיב הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן. למה נקרא שמו בלשן שיודע ע' לשונות. רצוי לרוב אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין:
דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה.
אמר משמיה דרב גדול ת"ת מבנין בהמ"ק. שכ"ז שהי' ברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה. ועוד אמר משמו גדול ת"ת מכבוד אב ואם. שכל השנים שהיה יעקב בבית עבר ולמד תורה לא נענש עליהן.

דף יז.

מנא הני מילי אמר ר' יוחנן לא נמנו שנותיו של ישמעאל אלא כדי ליחס שנותיו של יעקב אבינו. מצינו שהיה ישמעאל גדול מיצחק י"ד שנה. ויצחק גדול מיעקב ס' שנה נמצא ישמעאל גדול מיעקב ע"ד שנה ובו בפרק שנתברך יעקב אבינו מת ישמעאל וכל

שנותיו היו קל"ז הסר מהן ע"ד שנה נשארו ס"ג שנה נמצא בעת שיצא לארם נהרים בן ס"ג שנה. וי"ד בבית עבר. וכ' שנה בבית לבן שנאמר זה לי עשרים שנה בביתך וגו' הרי צ"ז שנה והיה יוסף בעת צאת יעקב מאצל לבן בן [שש] שנים כי אחר י"ד שנה נולד ונשתהה שנתים בדרך נמצא יעקב כשבא אל יצחק אביו בן צ"ט שנה נתכסה יעקב מיצחק אביו ל"ו שנה כשנגנב [יוסף] היה בן י"ז שנה. וי"ג שנה עשה בבית אדוניו ובבית הסהר [וז' דשובע] ושנתים הרעב הרי י"ג שנה וז' שנה ושתי שנים הרי כ"ב נתכסה יוסף מיעקב אבינו כשיעור השנים שנתכסה יעקב מיצחק אביו זולתי י"ד שנים שהיה יעקב למד תורה בבית עבר. ולא נמנו עליהם. וכל זה החשבון מפורש מן הפסוקים הנזכרים בגמ' ולפי זו השמועה היה יוסף בשעה שהגיע אל יצחק אבי אביו בן ח' שנים ויעקב היה בן צ"ט שנתאחרו שנתים בדרך נמצא יעקב בעת שנגנב יוסף בן ק"ח שנה. וכ"ב נתכסה ממנו הרי שלשים ומאת שנה כדכתיב שלשים ומאת שנה וגו':

הדרן עלך מגלה נקראת:

הקורא את המגלה לא יצא מנא לן אמר רבא דאמרינן ככתבם וכזמנם מה י"ד שהוא זמנם אם יעבור לא יתכן להחזירו למפרע ולקרותה ביום י"ד שכבר עבר כך קריאתה למפרע לא אע"ג דהאי קרא ככתבם וכזמנם בעשיה כתיב איתקש זכירה לעשיה שנא' והימים האלה נזכרים ונעשים.

דף יז:

תנא וכן בהלל וכן בק"ש וכן בתפלה למפרע לא יצא הלל דכתיב ביה ממזרח שמש עד מבאו מהלל שם ה' כשם שאי אפשר לזרוח השמש מן המערב כך הלל למפרע לא ק"ש לרבנן מוהיו שלא יקרא למפרע כלומר יהיו כמות שהן לר' מהדברים כלומר הדברים כסדרן תפלה דתני שמעון הפקולי [הסדיר] י"ח ברכות לפני ר"ג על הסדר.

במתניתין תנא ק"כ זקנים ובהם כמה נביאים תקנו י"ח ברכות על הסדר.

מנין שאומרים אבות שנאמר הבו לה' בני אלים והן האבות גבורי התורה והמצות כדכתיב ואת אילי הארץ לקח. גבורת גשמים שנאמר הבו לה' כבוד ועז ונקראו גבורות שיורדין בגבורה כמפורש בתחלת תעניות ועז היא גבורה ואומר מטרות עז ומנין שאומרים קדושה שנא' הבו לה' כבוד שמו השתחוו לה' בהדרת קדש בינה אחר קדושה שנאמר והקדישו את קדוש יעקב וכתיב בתריה וידעו תועי רוח בינה תשובה אחר בינה שנאמר ולבבו יבין ושב סליחה אחר תשובה שנאמר וישוב אל ה' וירחמהו וגו' תקנו גאולה בשביעית שעתידין ישראל להיגאל בשביעית ורפואה בשמינית כנגד מילה שהיא

בשמיני וצריכה רפואה וברכת השנים בתשיעית כנגד מפקיעי שערים שנאמר שבור זרוע רשע ורע ודוד כי אמרה בפרשת תשיעית אמרה קבוץ גליות אחר ברכת השנים שנאמר ואתם הרי ישראל ענפיכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא.
אחר קבוץ גליות ברכת משפט שנאמר ואסירה כל בדיליך ואשיבה שופטיך ואחריה כליית הזידים שנאמר ושבר רשעים וחטאים ואחריה ברכת צדיקים ואחריה ברכת דוד שנאמר אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' ואת דוד מלכם.

דף יח.

ואחר תפלה עבודה שנא' ושמחתים בבית תפלתי עולותיהם וזבחיהם לרצון ואחר עבודה הודאה שנאמר זובח תודה יכבדנני.
אחריהן ברכת כהנים שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם מלמד שעשה החטאת ואח"כ ברך את העם.
אחר ברכת [כהנים] שלום שנא' ואני אברכם. וברכת הקב"ה היא שלום שנא' ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום מיכן ואילך אסור לספר בשבחו של הקב"ה שנאמר מי ימלל גבורות ה' וגו'. מי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו. א"ר אלעזר כל המספר בשבחו של הקב"ה יותר מדי נעקר מן העולם.
שנאמר אם אמר איש כי יבולע וכתיב לך דומיה תהלה אלהים בציון כלומר הדומיה היא תחלתך.
סמא דכולא משתוקא מלה בסלע ומשתוקא בתרתי:
קראה על פה לא יצא דאתיא זכירה זכירה כתיב הכא נזכרים ונעשים וכתיב התם כתוב זאת זכרון בספר ופרישנא זכור בפה מה שכתוב בספר.
קראה תרגום אוקימנה בשכתובה תרגום וקראה תרגום לא יצא וכ"ש אם כתובה אשורית וקראה תרגום דהיינו על פה.
בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללועזות בלעז. ואוקמוה רב ושמואל בשכתובה בלעז יווני וקורין אותה ללועז יווני. ואותבינן עלייהו קראה גיפטית עיברית עילמית מדית יונית בכל לשון לא יצא.
ופרקינן לא דמיא מתניתין אלא לסיפא גיפטית לגיפטים עברית לעברים יונית ליונים יצא אי הכי רב ושמואל לוקמה מתניתין בכל לעז אין מתניתין כברייתא ודרב ושמואל בעלמא אתמר ואליבא דרבן שמעון בן גמליאל דאמר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא

יונית אמרו בלעז יונית לכל כשר דיונית לרשב"ג כאשורית לת"ק היא וקי"ל כמתניתין וכפירושא דברייתא.
והלועז ששמע אשורית אע"ג דלא ידע מאי קאמר יצא מ"ט דהא איכא מצות קריאה ופרסומי ניסא וכגון [נשים] ועמי הארץ דלא ידעין פירוש האחשתרנים בני הרמכים אפילו הכי נפקין י"ח:
קראה סירוגין יצא פי' פיסקי פיסקי כגון שקורא ומפסיק ביני ביני וחוזר ומתחיל ממקום שפסק. סלסלה פירוש הפוך בה והפוך בה כלומר התעסק בתורתך תמיד.

דף יח:

מטאטא שמכבדין בו הבית. יהבך המשאוי שלך. ת"ר קראה סירוגין יצא כדאמרי'. סירוסין חדא חדא אחד אחד זולתי אחד. כגון שקורא פסוק ומניח פסוק וקורא פסוק שלישי וחוזר וקורא הפסוק השני שהניח כי האי גוונא לא יצא ר' מונא אמר משום ר' יהודה אף בסירוגין אם שהה כדי לגמור את כולה אע"ג שחזר וקרא הנשאר והשלימה לא יצא. ואוקימנא בששהה לגמור את כולה מרישא לסיפא מויהי בימי אחשורוש עד כי מרדכי היהודי. ואסיקנא אמר רב יוסף נקוט דרב ביבי בידך דאמר רב אין הלכה כר' מונא ושמואל אמר הלכה כר' מונא דשמעינן לשמואל דחייש ליחידאה דתנן שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה כו'. ופשוטה היא וקי"ל כרב דאיסורא היא ולא חיישינן לשמואל אלא אם קראה סירוגין אפילו שהה כמה יצא ואע"ג דא"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק באחרית ראש השנה בהלל ובמגילה אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש הא אמר ר' יוחנן לר' אבהו לדידי לא סבירא לי. ואמר שמע ט' תקיעות בט' שעות ביום יצא ותניא כוותיה ובתלמוד ארץ ישראל אמרו משמיה דרב הלכתא כר' מונא שאמר משום ר' יהודה שאמר משום ר' יוסי הגלילי.
ת"ר השמיט בה סופר פסוק ואותיות וקראן הקורא כמתורגמן המתרגם כלומר דרך המתרגם שמוסיף דברים מלבו לברר הטעם ונמצא קורא אותן הדברים על פה כן גם הקורא את פסוק או אותיות על פה אעפ"כ יצא דרמינן עלה מהא דתניא היו בה אותיות מטושטשות או מקורעות אם רשומן ניכר יצא ואם לאו לא יצא וממתניתין נמי דקתני קראה על פה לא יצא ופרקינן הני מילי בכולה אבל פסוק או אותיות אם עשה וקראן על פה יצא:
ת"ר השמיט בה הקורא פסוק לא יאמר הקורא אקרא את כולה עם הצבור ואחזור ואקרא אותו פסוק אלא קורא אותה מאותו פסוק וכן מי שנכנס לבית הכנסת ומצא צבור

שקראו חציה לא יאמר אקרא מיכן ואח"כ אחזור ואקרא חציה הראשון אלא קורא אותה מתחלתה ועד סוף.
קראה מתנמנם יצא אוקמה רב אשי כגון דנים ולא נים תיר ולא תיר ואי קרו ליה עני להו ולא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה מדכר אם הוא מתנמנם כי האי גוונא יצא ואם לאו לא יצא.
היה כותבה דורשה ומגיהה אם כוון לבו יצא בשלמא דורשה ומגיהה אם כוון לבו לצאת יצא דהא כתבה כולה ומנחא קמיה אלא כותבה היכי דמי כותבה מיכן שארבעה עשר מותר בעשיית מלאכה מיהו בעינן לקרותה ממגילה שהיא כתובה כולה. ואוקימנא בדמנחא מגילה שלמה כתובה כולה קמיה וקרי בהא דמנחא קמיה פסוקא פסוקא וכתיב ליה וכרבי יוחנן דאמר אסור לכתוב אפילו אות אחת שלא מן הכתב ואע"פ דאמר דכתב ר"מ באסיא מלבו מגלה וקראה והיה בקי בתורה כולה שהיה יודעה ע"פ הא אמרינן שעת הדחק היתה שלא היתה שם אחרת ומפני שעת הדחק התירו לו אבל זולתי שעת הדחק לא ואפילו למי שהוא [בקי] כר"מ וקי"ל שכתב אחת מלבו והניחה לפניו וכתב אחרת ממנה שנמצא כותב מן הכתובה דמנחא קמיה.
אביי שרא לרבי בר הבו למכתב תפילין ומזוזות שלא מן הכתב כי האי תנא ואסיקנא והלכתא מזוזה צריכה שרטוט תפילין אין צריכין שרטוט ואלו ואלו נכתבים שלא מן הכתב מ"ט מגרס גרסי להו.

דף יט.

היתה כתובה בסם בסיקרא בקומוס כו'. סם. סמא. סקרא. סיקרתא שמה. קומוס. קומא. קנקנתום חרתא דאושכפי דיפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ נייר מחקא באלו כולו [לא] יצא עד שתהא כתובה על העור ובדיו דגמר כתיבה כתיבה ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו:
מתני' בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד לחזור קורא כמקומו אמר רבא ל"ש בן כרך שהלך לעיר קורא כמקומו אלא שעתיד לחזור בליל י"ד ונזדמן לו ונתעכב לו ולא חזר קורא בט"ו כבני מקומו.
אבל אינו עתיד לחזור בלילי י"ד קורא עמהם דכתיב על כן היהודים הפרזים למה לי עוד היושבים בערי הפרזות לא בא אלא ללמד דפרוז בן יומו קרוי פרוז. וכן מוקף בן יומו קרוי מוקף:

ירושלמי ניחא בן כרך שהלך לעיר שזמנו מאוחר בן עיר שהלך לכרך ואין זמנו מוקדם לפיכך שנינו אם עתיד לחזור יום חזר הרי חוזר ואם לא נעשה מוקף. א"ר יודן לית כן בן עיר שהלך לכרך א"ר יוסי אית כאן בעתיד להשתקע כו' נתברר הפירוש שפירשנו.
אמר רבה בן כפר שהלך לעיר בין עתיד לחזור בכפר בין אינו עתיד לחזור קורא עמהם בי"ד דלא תקינו ליה רבנן לאקדומי ליום הכניסה אלא כי איתיה בכפר אבל כי איתיה בעיר כבני העיר בעי למיקרא. ומותיב אביי עליה ומתרץ הכי בן כפר שהלך לעיר בין כך ובין כך קורא עמהם:
מהיכן קורא את המגילה ויוצא בה רבי מאיר אומר כו'. ואסיקנא כדברי האומר את כולה אמר [רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא] משמיה דרב מגילה נקראת ספר ללמד שאם תפרה בפשתן פסולה כספר תורה נקראת אגרת שאם הטיל בה ג' חוטי גידין כשרה.
ובלבד שיהו משולשין כלומר החוט כרוך זה אחר זה ג' פעמים ג' ג' בב' קצוות וג' באמצע.
הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים פירוש אם הן כולן כתובים שנכתבו מגילה ומגילת אסתר בכללן. והיו רוחב היריעות הכתובות כולן מדה אחת פסולה ואם מיחסרא או מייתרא כגון שכל יריעה רחבה ג' זרתות והיריעות שכתובה בהן מגילת אסתר רחבן ג' זרתות וחצי זרת או ב' זרתות וחצי שנראית מגילה בפני עצמה כשרה.

דף יט:

אמר ר' יוחנן הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא ומחו לה אמוחא לא אמרן לא יצא אלא בצבור ש"מ קורין אותה ביחיד כרב.
ושיור התפר פי' שיניח כמו אצבע ועוד בתחלה ואחר כך יתפור בגידין הל"מ היא ואוקימנא כדי שלא יקרע.
וא"ר יוחנן אלמלא נשתייר במערה שעמד בה משה ואליהו כמלוא מחט נקב סידקית לא יכלו לעמוד מפני האורה דכתיב כי לא יראני האדם וחי.
ומאי דכתיב ועליהם ככל הדברים דייקינן מן עליהם מלמד שהראהו הקב"ה למשה בסיני דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים ומה שעתידין לחדש ומאי ניהו מקרא מגילה:
ירושלמי וזכרם לא יסוף מזרעם מיכן שקבעו להם חכמים מסכת':
מתני' הכל כשרים לקרוא את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן רבי יהודה מכשיר בקטן מאן תנא חרש אפילו דיעבד לא ואוקמה רב מתנה לר' יוסי דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא ר' יוסי אומר לא יצא פירוש כיון שלא שמע הרי הוא כחרש לפיכך [לא יצא] ואמרי' ודילמא מתניתין ר"י היא ולכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי

ודחינן מדקתני חרש בהדי שוטה דשמעינן מיכן חרש דומיא דשוטה מה שוטה דיעבד פסול אף חרש נמי כן.
ואמרינן ודילמא הא כדאיתיה והא כדאיתיה כלומר אע"פ ששנאה כאחד כל אחד יש לו דרך [אחר] ודחינן מדסיפא רבי יהודה מכשיר בקטן רישא דפסיל בקטן לאו ר' יהודה היא דאם כן קשיא דר' יהודה אדר' יהודה ופריק כולה ר' יהודה היא ותרי גווני קטן רישא בקטן שלא הגיע לחינוך והוא כדתנן בפרק יוה"כ תינוקות אין מענין אותן (לשעות) ביוה"כ אבל מחנכין אותן קודם שנה או שנתים כדי להרגילן למצות. וא"ר יוחנן בן עשר בן י"א מחנכין אותן לשעות כו' ולפיכך פסול אבל סיפא דקתני ר' יהודה מכשיר בקטן הוא קטן שהגיע לחינוך מבן י"א שנה ולמעלה ולפיכך אמר כשר ואפילו לכתחלה כשר ודחינן במאי אוקימתא למתניתין כר' יהודה ורישא כולה דיעבד אין לכתחלה לא (ר' אומר) הא דתני חרש המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה מני אי רבי יהודה דאי עבד מכשיר אבל לכתחלה לא ורבי יוסי לא לכתחלה ולא דיעבד מכשיר הא דקתני תורם לכתחלה מני היא.

דף כ.

ומתמהינן ואלא מאי הא דתני חרש תורם לכתחלה ר' יהודה היא וקשיא לן אי הכי היה לו להקשות אי הכי ליתני ר' יהודה מכשיר בקטן ובחרש ופרקינן חדא מתרתי אותיב ליה אלא הא דתניא לא יברך אדם לכתחלה ברכת המזון בלבו ואם בירך יצא כו' ופרקינן לעולם תרווייהו רבי יהודה והא דתני חרש תורם לכתחלה דידיה ומתניתין דאוקימנא דאיעבד והא דתני ואם ברך יצא תני לה רבי יהודה משמיה דרביה דתניא ר' יהודה אומר משום רבי אלעזר בן עזריה הקורא את שמע צריך להשמיע לאזנו שנאמר שמע ישראל השמע לאזניך לכתחלה מה שאתה מוצא מפיך ר' מאיר אומר כשהוא אומר אשר אנכי מצוך היום על לבבך אחר כוונת הלב הן הן הדברים כלומר אין צריך להשמיע ואפילו לא הוציא את הדברים מפיו אלא בירך בלבו יצא והדר אוקימנה למתניתין רבי יהודה לכתחלה לא יקרא החרש ודאיעבד יצא וכן אם בירך בלבו לכתחלה לא אבל בדיעבד יצא. והא דתניא חרש תורם לכתחלה ר' מאיר היא:
תניא א"ר קטן הייתי וקראתיה למעלה מרבי יהודה כו' אמרו חדא דקטן היית ואין עדות מקטן. ועוד ר' יהודה שקראת למעלה ממנו (מכשיר) [מתיר] הוא ואין מביאין ראיה מן המתיר וקי"ל כלישנא בתרא דרב יוסף דאמר [בברכות טו] מחלוקת בק"ש אבל בשאר מצות דברי הכל יצא. ואמר רב חסדא א"ר שילא הלכתא כר' יהודה ועוד אמר הלכתא

כר' יהודה שאמר משום ר' אליעזר בן עזריה הלכך לכתחלה לא מוקמינן חרש מדבר ואינו שומע למפרס על שמע ולברך ברכת המזון ואי עבד שפיר דמי:
ירושלמי ר' יוסי אומר כתיב והאזנת למצותיו השמע לאזניך מה שאתה מוצא מפיך בר קפרא אמר צריך לקרותה בפני הנשים והקטנים שאף הם היו בספק נפשות.
אין קורין את המגלה אלא ביום שנאמר והימים האלה נזכרים ונעשים וגו' ביום ולא בלילה והני מילי בקריאה של יום כדקתני ולשנותה ביום ולא מוהלין דכתיב וביום השמיני ימול ולא טובלין ולא מזין דכתיב והזה הטהור על הטמא ביום השלישי ואתקש טבילה להזאה שנאמר והזה ורחץ אלו כולן וכן שומרת יום כנגד יום כגון שראתה בי"א יום שבין נדה לנדה שהן ימי זיבה [יום א'] הדין לישב שלא תגע בדבר ולא תטהר למחר יום ב' ואם לא ראתה בו דם טובלת ביום ג' לראייתה משתנץ החמה וטהורה אבל קודם שתנץ החמה לא:
ירושלמי כל חייבי טבילות טבילתן ביום נדה ויולדת טבילתן בלילה נדה שעבר זמנה פירוש אחר ז' ימים לנדה דאורייתא או אחרי ז' נקיים (וספק זובה) [לזבה] טובלת בין ביום בין בלילה. דרש ר' חייא בר בא לצודיא נדה שעבר זמנה טובלת אפילו ביום תמן אמרו אפילו עובר זמנה לא מפני חמותה ומפני כלתה אשה משל בית רבותינו ראוה טובלת כדרכה ביום ואמרו עוברת זמן היתה.

דף כ:

נדה שנאנסה וטבלה ר' שמי בשם רב טהורה לביתה וטמאה לטהרות רבי אלעזר משום ר' חנינא טמאה בין לביתה בין לטהרות שנאמר וכובס שנית וטהר מה הראשונה לדעת שנאמר וצוה הכהן וכבסו אף שניה לדעת:
וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר שנאמר ואנחנו עושים במלאכה חצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים ש"מ מעלות השחר ועד צאת הכוכבים יום הוא שנאמר והיום למלאכה כלומר לא היו עושים מלאכה אלא ביום:
[מתני'] כל היום כשר לקריאת המגילה כו': ירושלמי לקריאת המגילה [שנאמר] ביום אשר שברו אויבי היהודים וגו' לקריאת ההלל שנאמר זה היום עשה ה' לתקיעת שופר שנאמר יום תרועה יהיה לכם למוספין שנא' ביום צוותו את בני ישראל ואיתקש תפלת המוספין למוספין לנטילת לולב שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' (פירוש) לודוי הפרים ולודוי המעשר ולודוי יוה"כ לסמיכה לשחיטה ולתנופה ולכפרה ולהגשה

לקמיצה ולהקטרה למליקה ולקבלה להזאה להשקאת סוטה לעריפת העגלה לטהר את המצורע אלו כולן כשרים כל היום.

דף כא.

כל הלילה כשר לקצירת העומר ולהקטיר חלבים ואימורין זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום לאתויי סידור בזיכין וכר' יוסי דתניא ר' יוסי אומר אפילו סילק לחם הפנים הישנה שחרית וסידר החדשה ערבית אין בכך כלום. ומה אני מקיים לחם הפנים לפני תמיד שלא ילין שלחן בלא לחם:

כל דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה לאתויי אכילת פסחים ודלא כר' אלעזר בן עזריה דתני עד חצות:

ירושלמי דבר שדוחה את השבת ביום מהו שידחו מכשיריו בלילה והתנינן העמידו עושה חביתין לעשות חביתין תיפתר בחול.

תני ר' אחא זה סדר התמיד לעבודת בית אלהינו בין בחול בין בשבת:

הדרן עלך הקורא את המגילה:

הקורא את המגילה עומד ויושב יצא. תנא מה שאין כן בתורה שנאמר ואתה פה עמוד עמדי.

אמר רב מנין לרב שלא ישב ע"ג מטה ותלמיד ע"ג קרקע וישנה שנאמר ואתה פה עמוד כלומר התלמיד כמו הרב:

ת"ר מימות [משה] ועד ר"ג היו למדין תורה מעומד. משמת ר"ג ירד חולי לעולם והתחילו לישב ולשנות והיינו דתנן במס' סוטה משמת ר"ג בטל כבוד התורה:

כתוב אחד אומר ואשב בהר ארבעים יום וכתוב אחד אומר ואנכי עמדתי בהר. ואסיקנא רכות מעומד וקשות מיושב:

מתני' קראה אחד את המגילה או קראוה שנים ביחד יצאו.

דף כא:

תנא מה שאין כן בתורה: ת"ר [בתורה] אחד קורא ואחד מתרגם ובלבד שלא יהו שנים קורין או שנים מתרגמין. ובנביא אחד קורא ושנים מתרגמין ובלבד שלא יהו שנים קורין. ובהלל ובמגילה אפי' עשרה קורין ועשרה מתרגמין יצאו. מ"ט כאן דחביבא להו מכווני דעתייהו:

מקום שנהגו לברך יברך הני מילי לאחריה אבל לפניה מצוה לברך. דקי"ל כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן.

ופרשן דהאי עובר לישנא דאקדומי הוא כדכתיב וילך ויעבר את הכושי.
ומברך לפניה מנ"ח סימן. ולאחריה מברך האל הרב את ריבנו והדן את דיננו וגו' וחותם ברוך הנפרע לישראל מכל צריהם האל המושיע:
מתני' בשני ובחמישי ובמנחה בשבת קורין ג' אין פוחתין ואין מוסיפין עליהן ואין מפטירין בנביא. והני ג' כנגד כהנים לוים וישראלים.
אין פוחתין מעשרה פסוקים בבהכ"נ וידבר עולה מן המנין והני עשרה כנגד י' הדברות שנאמר למשה בסיני. ר' יוחנן אומר כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם. ובראשית נמי מאמר הוא שנאמר בדבר ה' שמים נעשו.
אמר רבא ראשון שקרא ארבעה משובח. דתניא אמר ר' יוסי למה היה כתוב בקופות שתורמין בהן את הלשכה א' ב' ג' לידע איזה מהן נתרמה ראשון שמצוה בראשון פי' הקופה שהיה כתוב בה אלף היא היתה ראשונה ומן השקלים שבתוכה קונין הקרבנות ומקריבין עד שישלמו ועוד מן השניה ואחריה עד השלישית.
אמצעי משובח מן המנורה: אחרון משובח מעלין בקודש ולא מורידין. שיבח רב פפא לראשון שקרא ד'. הפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה.
אוקימנא גזירה משום הנכנסים ומשום היוצאים דאי לא גזירה הפותח מברך לפניה וחותם לאחריה בלבד בר"ח ובחוש"מ קורא ד' ומיבעיא לן פרשת צו שהיא ח' פסוקים האיך יקראו אותה ג' בני אדם כו'.

דף כב.

רב אמר דולג כלומר כהן קורא ג' ולוי חוזר וקורא פסוק אחד מן הפסוקים שלשה שקרא כהן וב' אחרים נשארו ג' ישראל קורא אותן. ושמואל א' פוסק כלומר פוסק פסוק אחד לשנים. ועושה השמונה תשעה וקורין השלשה משלשה שלשה משום דלא אפשר אלא בהכי. ואותבינן עליה דרב מהא דתניא פרשה של ששה פסוקים קורין אותה שנים של חמשה יחיד קורא אותה קרא אחד ג' והניח ב' השני קורא אותם שנים ופסוק אחד מן הפרשה של אחריה. וי"א ג' קורין מן הפרשה של אחריה שאין מתחילין מן הפרשה פחות מג' פסוקים. ופריק רב שאני התם דאפשר בהכי כלומר אפשר לו לקרות מן הפרשה שאחריה אבל בענין בראשית שהשלישי רוצה לקרות ויהי רקיע. וכענין צו את בני ישראל דסליק ענייא שאי אפשר לשלישי לקרות מן ובראשי חדשיכם דהא רביעי קורא ובראשי חדשיכם.
וכיון דלא אפשר להו לקרות מן הפרשה של אחריה שאחר רוצה לקרותה הלכך דולגין.

אריב"ל הלכה כיש אומרים. ועוד א' כשם שאין מתחילין בפרשה פחות מג' פסוקים כך אין משיירין פחות מג' פסוקים. ומתמהינן השתא ומה התחלה דמקיל ת"ק ואמר אחד מפרשה אחרת מחמיר י"א ואומר שלשה. שאין מתחילין בפרשה פחות מג' פסוקים שיורי דחמיר במשייר ת"ק ואמר פרשה של חמשה יחיד קורא אותה כולה ואם קרא ג' והניח ב' דאיעבד אבל לכתחלה (ג') שלשה צריך להניח לא כ"ש דמחמרי י"א וכיון שאמר הלכה כי"א למה הוצרך לומר כשם שאין מתחילין כך אין משיירין.

ופרקינן מהו דתימא נכנסין שכיחי והנכנס ששמע שלא קרא מן הפרשה שהתחיל בה אלא פסוק אחד ולא ידע שכבר קרא מן הפרשה שלפניה ב' פסוקים ילך ויאמר הקורא פסוק אחד יצא לפיכך גזרי שצריך לקרות המתחיל בפרשה ג' פסוקים אבל להניח ב' פסוקים בפרשה לא הוה גזר דהא שומע דהעולה אחריו קורא אותן שני פסוקים ושלשה מפרשה אחרת ולא אתי למיטעא ולמימר דתרי סגיא וא"ת שמא יצא אחר מן הכנסת ולא ישמע מה שקרא מן הפרשה האחרת קמ"ל. ואסיקנא הלכתא דולג והלכתא אמצעי דולג:

דף כב:

מתני' ביו"ט חמשה וביוה"כ ששה וכו' ואסיקנא נקוט האי כללא בירך כל דטפי מלתא מחבריה טפי בה גברא יתירא בר"ח ובמועד דאיכא קרבן מוסף קורין ד' ביו"ט דאסור בעשיית מלאכה ה' ביוה"כ דענוש כרת ו' בשבת דאיסורו בסקילה ז':

גופא רב איקלע לתענית צבור קם קרא בספרא במקום כהן ואפילו רב אמי ורב אסי כהני חשיבי מיכף הוו כייפי ליה ושמואל דהוא כהן לא הוה התם פתח בריך חתים לא בריך. נפל כ"ע אאפייהו ורב לא נפל משום דרצפה של אבנים הוות קמיה דתניא ואבן משכית לא תתנו בארצכם. פי' רצפה כדכתיב על רצפת בהט ושש ודר וסוחרת וכדתנינן עמוד והפג על הרצפה וברצפה של אבני בית המקדש אתה משתחוה ולא ברצפה זולתי המקדש ואקשינן אי הכי לכ"ע אסיר ופרקינן קמיה דרב הואי איבעית אימא פישוט ידים ורגלים הוה עביד רב וכדעולא דאמר לא אסרה תורה אלא פישוט ידים ורגלים.

איבעית אימא אמאי לא נפיל רב אאפיה משום דר' אלעזר דאמר אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו בצבור אא"כ נענה כיהושע בן נון שנאמר ויאמר ה' אל יהושע קום לך וגו':

ת"ר קידה על אפים כריעה על ברכים השתחויה פישוט ידים ורגלים. וכולהו מקראי.

לוי אחוי קידה קמיה דר' ונפל ואיטלע והאי גרמא ליה והא"ר אלעזר לעולם אל יטיח אדם דברים כלפי מעלה כו' ואסיקנא בתחלת ר' ישמעאל רבי אמי בשם רבנן דתמן לא התירו השתחויה אלא לתענית צבור ובלבד על הצד. ר' ינוי זעירא בשם אבהתיה כל מי

שיפול על פניו ואינו כשר כיהושע [שאם יפול על פניו] יאמר לו מן השמים קום לך אל יפול ובלבד יחיד על הצבור. רב מפקד בבי' רב אחא. ורב [אמי] מפקד לאינש בייתיה כד דהוון נפקין לתעניתא לא תהוון רבעין כאורחכון. ר' יונה ורב אחא רבעין על סטרהון. אמר ר' שמואל חמית ר' אבהו רבע כי אורחיה.

דף כג.

בי"ט ה'. וביוה"כ ו' בשבת ז' אין פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהן. וכשמוסיפין ב' קורין בס"ת מאחרין לצאת וכשפוחתין ממהרין לצאת. הני ג' שקורין בשני ובחמישי ובשבת במנחה ובתעניות ובט' באב וכיוצא בהן. וה' שקורין ביו"ט וז' שקורין בשבת כנגד [ברכת] כהנים הפסוק הראשון ג' תיבות והשני ה' והשלישי ז' תני רב יוסף ג' כנגד שומרי הסף ה' מרואי פני המלך שנא' וחמשה אנשים מרואי פני המלך.
שבעה מרואי פני המלך דכתיב ושבעה אנשים מרואי פני המלך ו' דיוה"כ כנגד ששה שעמדו מימינו של עזרא ומשמאלו שנאמר ויעמד אצלו מתתיה ושמע ועניה ואוריה וחלקיה ומעשיה על ימינו ומשמאלו פדיה וגו':
ירושלמי משה התקין לישראל שיהיו קורין בתורה בשבתות ובי"ט ובר"ח ובחוש"מ שנאמר וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל עזרא תיקן שיהיו קורין ג' בתורה בשני ובחמישי ובשבת במנחה אבל הקריאה בתורה מימות משה רבינו היתה שלא ישארו ג' ימים בלא קריאה בתורה והוא תיקן טבילה לבעלי קריין ושיהו בתי דינין יושבין בעיירות בב' ובה' ושיהו רוכלין כו'. הלעוזות לא נהגו להיות קורין גהו"ז אלא אחד קורא כל הפרשה היה אחד יודע כל הפרשה קורין אותה כולה. ז' יודעין ג' פסוקים כולן קורין אותן אחד יודע ג' פסוקים קורא חוזר וקורא. ר' זעירא בשם ר' ירמיה העבד עולה למנין ז'. והא אסור לאדם ללמד עבדו תורה תיפתר בשלמד מעצמו או שלמדו רבו כטבי. וידבר עולה מג' פסוקים [רבי חלבו רבי מתנה שמואל בר שילת] משמיה דרב ז' חוץ המפטיר התיב ר' חנינא כו':
ת"ר הכל עולין למנין ז' אפילו אשה אפילו קטן אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד הצבור המפטיר שקורא בתורה חד אמר עולה למנין ז' וחד אמר אינו עולה ואותבינן על מאן דאמר אינו עולה למנין שבעה אלא צריך ז' והוא.
מהא דתניא המפטיר בנביא לא יפחות מכ"א פסוקים ג' פסוקים לכל אחד כנגד ז' שקראו בתורה ואם איתא דתמני בעינן בהדי המפטיר כ"ד פסוקי בעינן. ופרקינן המפטיר כיון דמשום כבוד תורה קרי פי' שלא בנביאים עד שיקרא בתורה. כנגדו לא צריך והדעת

נוטה שאינו עולה ואי סליק ענין ההפטרה לא חיישינן לכ"א פסוקים וכן אי איכא תורגמן אפי' לא קרא מזה ההפטרה אלא בי' פסוקים פוסק כר' יוחנן ודיו:

דף כג:

[מתני'] אין פורסין על שמע ואין עוברין לפני התיבה. ואין נושאין כפיהן ואין קורין בתורה ואין מפטירין בנביא ואין עושין מעמד ומושב.
ואין אומרים ברכת אבלים שהיא ברכת רחבה וא"ר יוחנן ברכת אבלים בעשרה ואין אבלים מן המנין ותנחומי אבלים וברכת חתנים.
ואין מזמנין על המזון בשם פחות מי' מנא לן. וא' משום ר' יוחנן דכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל וכתיב התם הבדלו מתוך העדה הזאת וכתיב עד מתי לעדה הרעה הזאת יצאו יהושע וכלב נשארו המרגלים י' והן שנקראו העדה ומפורש בתלמוד א"י מהאי קרא בבני יעקב לשבור בר בתוך הבאים וכתיב ויבואו אחי יוסף עשרה. ואקשי' בירושלמי מכיון דתנינן אין פורסין את שמע ליידא מילה תנינן אין עוברין לפני התיבה פחות מי' ופרקינן לכן צריכה בהדה דתני אין פורסין את שמע פחות מי' התחילו בי' והלכו מקצתן גומרים וכן כולן השנוין במשנתינו כיוצא בהן ועל כולן הוא אומר ועוזבי ה' יכלו. וכן אדם שאמר דמי עלי שמין אותו כעבד ולא יהיה פחות מעשרה.

דף כד.

הקורא בתורה לא יפחות לו מג' פסוקים כנגד תורה נביאים וכתובים ולא יקרא לתורגמן בתורה יותר מפסוק אחד ובנביא ג' ואם היו שלשתן ג' פרשיות כגון כי כה אמר ה' חנם נמכרתם כי כה אמר ה' מצרים ירד עמי בראשונה ועתה מה לי פה כגון אלו קורין א' א'.
מדלגין בתורה בענין אחד כגון אחרי מות ואך בעשור אע"פ שהן מרוחקין זה מזה כיון שהן ענין אחד מדלגין ובנביא מדלגין אפילו בב' עניינות. וכאן וכאן כדי שלא יפסיק המתורגמן. פי' משעה שיפסיק עד שיכרוך הספר ויגיע למקום שרוצה לקרות שיעור שישלים המתרגם הפסוק שמתרגם לא יותר.
ואין מדלגין מנביא לנביא כגון מישעיה לירמיה וכיוצא בו ובנביא של י"ב והוא ספר תרי עשר מדלגין מנביא לנביא ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו שהוא למפרע.
המפטיר בנביא הוא פורס את שמע והוא עובר לפני התיבה ואם הוא כהן הוא נושא את כפיו.
מ"ט. רב פפא אמר משום כבוד. רבא בר שימי א' משום אינצויי כלומר חיישינן דלמא אתו למימר אני מפטיר וזה פורס על שמע. וכי זה גדול ממני ליקח שכר. הלכך התקינו

להיות המפטיר פורס על שמע עובר לפני התיבה כו'. ואין עושין בחנם אלא משום כבוד. אבל לא מינצו אלא במקום שהפורס על שמע העובר לפני התיבה נוטל שכר ואם היה המפטיר קטן שאינו ראוי לעבור לפני התיבה ולא לפרוס על שמע אביו או רבו עוברין על ידו דאי לאו הכי אתי רבו לאינצויי. קטן קורא בתורה ומתרגם. פוחח פורס על שמע שיקרא יוצר אור שתים לפני התיבה להתפלל י"ח ברכות בצבור ואינו נושא את כפיו משום כבוד צבור פי' פוחח לבוש בגד קרוע ואין בבגדיו בתי ידים אלא ידיו כמו ערומות כמה דמתרגמינן (בישעיהו כ':ג') כמה דמהלך עבדי ישעיהו פחח ויחף תלת שנין:

דף כד:

ירושלמי סוף משקין מת לו מת קורע. מת לו מת אחר מרחיק ג' אצבעות וקורע שלמו מלפניו מתחיל מלאחריו שלמו מלמעלה מתחיל מלמטה שלמו אלו ואלו ר' חייא בר אדא דמן יפו אמר נעשה כפוחח.

סומא פורס על שמע ומתרגם ר' יהודה אומר כל שלא ראה מימיו לא יפרוס את שמע כלומר לא יברך בא"י יוצר המאורות שלא נהנה ונמצא מוציא שם שמים לבטלה.

ר' שמעון בר ר' הוה קליה עב ואמר לו ר' חייא שלא היה יכול לקרות חי"ת אלא היה קורא לחיתי"ן היהי"ן לפיכך א"ל כשאתה מגיע לקרוא וחכיתי לה' נמצא שונא ישראל מוציאן בלשון הכאה ונמצא מחרף ומגדף.

תניא זבלגן לא ישא את כפיו. ואם היה דש בעירו מותר. פי' דש בעירו ידוע ומפורסם. העושה תפלתו עגולה פי' העושה תפילין עגולין כאגוז אלא תנינן תפילין מרובעות הל"מ. ואמר רבא בתופרן ובאלכסונן. פי' פעמים שנופל על פניו ברחום וחנון ואם הן תפילין על ראשו עגולין ירצצו מוחו. וזו היא סכנה. ואין מצותן אלא מרובעות נתנה על מצחו או על פס ידו הרי זו דרך המינות. ציפה זהב ונתנה על בית יד של אונקלו פי' אצילי ידיו הרי זה דרך החיצונים:

דף כה.

א"ר חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנאמר מה ה' אלהיך שואל מעמך וגו'. וכי שואל אדם דבר שאינו ברשותו אלא מיכן ראיה שיראת שמים בידו של אדם היא.

פי' ארזפתא דנפחי קורנס של נפחים.

המכנה בעריות. כלומר הקורא הפסיק ערות אביו ואמו לא יגלה ערות אביך וערות אמך כדכתב קרא וכן כל עריות משתקין אותו ואומר לו קרוא הפסוק כמו שכתב וכי אתה מברר מילין מה שלא בירר משה רבינו ברוה"ק.

מעשה ראובן נקרא ולא מיתרגם עד קללות וברכות ניקרין ומתרגמין.

דף כה:

ולא יהא אחד מתחיל ואחד גומר אלא המתחיל הוא גומר את כולם תניא לעולם יהא אדם זהיר בתשובותיו שמתוך תשובה שמשיב אהרן אל משה פקרו המינין שנאמר ואשליכהו באש ויצא העגל הזה.

ברכת כהנים נקרא ולא מיתרגם. מ"ט משום ישא ה' פניו אליך:

ירושלמי לא נקראין. ר' בא בעא מר' יוסי מ"ט א"ל כה תברכו לברכה ניתנה ולא לקריאה תוספתא מעשה דוד בבת שבע לא נקראין ולא מתרגמין והסופר מלמד כדרכו תנו רבנן כל המקראות שכתובים לגנייי כגון ישגלנה קורין אותה ישכבנה וכגון בעפולים קורין אותם בטחורים חריונים קורין אותן דביונים וחוריהן קורין אותם צואתם ולמחראות קורין אותן למוצאות אלו בלשון הקודש הן גנייי גדול בלשון הזה לפיכך משנים אותם שלא להוציא דבר מגונה מפיו אמר רב נחמן כל ליצנותא אסורה בר ליצנותא דעבודת כוכבים דכתיב כרע בל קרס נבו וכתיב קרסו כרעו יחדו וגו'.

ר' ינאי אומר מהכא על כבודו כי גלה ממנו כלומר עמו של עגל מתאבלין והכומרים שהיו עליו מגילין עכשיו מתעצבין על כבודו כי גלה כלומר לקה בכבידו וחלה וגלה הכבד שלו ניטל כולו בדרך ליצנות כיון שאינו יכול להועיל ניטל כבידו.

שרי לעובד כוכבים למימר שקליה לעבודת כוכבים ואנחיה בשת שלך דכתיב וחשופי שת ערות מצרים ופירושו מקום השתנת מי רגלים ובתחת מקום הצואה. ואמר רב אשי מאן דסני שומעניה כגון השותה בד' מיני זמר וכיוצא בו כמו שמצינו באלישע אחר שהוציאוהו אלו הדברים לתרבות רעה ומפורש בחגיגה וכ"ש בדבר שהוא יותר מזה שרי לבזוייה בשי"ן וגימ"ל כלומר כל מי ששמעו רע מותר לבזותו בן זונה דגיירא וגיירתי ונגלו שוליך ונחמסו עקביך ופי' בן שפחה בן עכו"ם. כדגרסינן כמאן קרינא לרשיעא בר צדיקא רשיעא בר רשיעא כי האי תנא כו' ר' יהודה בן קרחה אומר וישימם למחוראות קורין אותן ככתבו מפני שגנייי לע"ז הוא. הכתוב ליחיד אין מכנין אותו לרבים כתוב לרבים אין מכנים אותו ליחיד ר"י אומר המתרגם פסוק בצורתו הרי זה בדאי והמוסיף הרי זה מגדף פירוש המתרגם השם בצורתו בדאי והמוסיף עליו זולתי התרגום שלנו הרי זה מגדף. תורגמן העומד לפני חכם אינו אביו או רבו:

ירושלמי תפילין ומזוזה מי קודם שמואל אמר מזוזה קודמת שכן נוהגת בשבתות ובי"ט משא"כ בתפילין רב הונא אמר תפילין קודמין שנוהגין במפרשי ימים והולכי מדברות

משא"כ במזוזה. מתניתין מסייעא לשמואל תפלה שבלו עושין אותה מזוזה מזוזה שבלה אין עושין אותה תפלה למה שמעלין בקדש ולא מורידין:
הדרן עלך הקורא את המגילה עומד:

דף כו.

בני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיה בית הכנסת כו' אוקימנא פיד"ר מל' סתימתאה זו המשנה אע"פ שהיא סתם משנה אינה לר' מאיר כדקי"ל סתם משנה ר"מ היא אלא ר"ע היא אי לר' מנחם ב"ר יוסי זו המשנה והיא שנויה סתם ולא כל דבריהם של חכמים הללו בכל המשנה סתומין הן אלא המשניות שהזכירום בלבד לר' מנחם בר' יוסי סתימתאה דסבר הואיל והעם מתפללין בה בתעניות ובמעמדות יש בה קדושה אבל חכמים אומרים אקראי בעלמא היא. הלכך הרחוב אין בו משום קדושה.
בית הכנסת לוקחין תיבה אוקימנא בבית הכנסת של כפרים אבל כנסת של כרכים לא מזדבנא משום שהיא של רבים.
אמר רב אשי כנשתא דמתא מחסיא אע"ג דמעלמא קא אתו לה ושל רבים היא כיון דאדעתא דידי אתו אי בעינא מצינא מזביננא לה ובית הכנסת של טרסיים בירושל' שקנאה ר' אלעזר בן עזריה הם עשאוה לעצמן ולא מסרוה לרבים לפיכך מכרוה.
ובית הכנסת של כרכין אין מוכרין לפי שאינה שלהן והתניא [אחוזתכם] מטמא בנגעים ואין ירושלים מטמאה בנגעים א"ר יהודה אני לא שמעתי שאין מטמא בנגעים אלא בית המקדש הא בתי כנסיות וירושלים מטמאין אמאי והא דכרכים נינהו ופרקינן אימא לא שמעתי אלא מקום מקודש ואפי' בתי כנסיות במשמע. במאי פליגי ת"ק סבר לא נתחלקה ירושלים לשבטים ואינה אחוזה לפיכך אינה מטמאה ור' יהודה סבר נתחלקה ואחוזתם היא זולתי מקום מקודש וכי הני תנאי מה היה בחלקו של יהודה הר הבית לשכות ועזרות מה היה בחלקו של בנימין כו' האי תנא סבר נתחלקה וחלק יהודה ובנימין היא.
והאי תנא סבר לא נתחלקה דתניא אין משכירין בתים בירושלים לפי שאינן שלהן כו' אמר אביי שמע מינה דרך ארץ להניח אכסניא לבעל הבית הקנקן שקנה בו היין ושתאו והעור של כבש שנשחט ואכלו.

דף כו:

אמר רבא לא שנו מכרו רחוב לוקחין בדמיו בית הכנסת כך וכך כו' אלא אם לא מכרו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר אבל אם מכרו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו

למישתא בה שיכרא כלומר להוציא הדמין לחולין שפיר דמי הרשות בידו. רב אשי א"ל לרבינא זיל זבין ההוא תילא דכנשתא מז' טובי העיר במעמד אנשי העיר וזרעיה. ר' אמי הוה בי כנשתא ובעא למיסתר כנישתא עתיקתא ולאיתויי כשורי מינה ולעיולינהו בחדתא דבני ואסרו ליה רב פפי ורב הונא בר תחליפא. אמר רבא בי כנשתא חלופה וזבונה כדאמרן כזביני דמי ושרי אבל להשכירה ולמשכנה אסיר. מ"ט בקדושתא קיימא וקא משתמשי בקדש.

לבינים נמי חלופינהו וזבנינהו שרי אוזופינהו אסיר והני מילי בעתיקתא שהרסו בית הכנסת והוציאו אותם מן הכתלים אבל לבינים חדשים שעדיין לא בנאום בבית הכנסת שרי ואפילו למ"ד הזמנה מילתא היא הני מילי כגון אורג בגד למת דחזי לאישתמושי ביה ואסיר אבל הני ליבני מפריש במטוה וארוג בו דמי דליכא מ"ד דילמא אתנן עלייהו מעיקרא.

ת"ר תשמישי מצוה נזרקין. פירוש כיון שנתקיימה המצוה ושלמה נזרקים כגון עצי סוכה וד' מינים שבלולב ושופר וציצית אלו וכיוצא בה אין בהו קדושה אבל כגון דלוסקומי ספרים ותפילין ורצועותיהן ונרתיקן ומזוזות ותיק של ספר וכיוצא בהן תשמישי קדושה הן ונגנזין וכן כסא אע"פ שמניחין בו ס"ת לפרקים וכן פריסא שכופלין אותה ופורשין עליה ספר תורה או פורסין אותה על ס"ת וזבילי דחומשי וקמטרי דסיפרי כל אלו תשמישי קדושה הן ונגנזין. תיבה דאירפט פירוש שנתחלחלה כדגרסינן מנעל מרופט (שבת קמא) וזקנים מרפטו שפתייהו (שם דף קנב) מותר לעשות ממנה תיבה קטנה אבל כסא אסור דלא מיחדא תשמישיה לס"ת כורסיא נמי שנשברה מותר לעשותו מותר לחתוך הבלוי ולעשותו קטן אבל פריסא לחומשין לא.

אמר רבא ספר תורה שבלה גונזין אותו בכלי חדש אצל תלמיד חכם ואפילו שונה הלכות. מטפחות ספרים שבלו עושין אותן תכריכין למת מצוה. וזו היא גניזתן. ההיא כנישתא דהוה פתוחה לאידרונא דהוה מחית בה מת בעו כהנים מיעל צלויי בכנשתא התם.

אמר להו רבא דלו תיבה אותבוה אבבא דליהוי כלי עץ העשוי לנחת כלומר מה שאינו מטלטל וכל כלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה וחוצץ בפני הטומאה אמרו ליה רבנן והא זימנא דמטלטלין לה כי מנח סיפרא עילויה והוה ליה מיטלטל מלא וריקן אמר להו המטלטל מלא וריקן אינו עשוי לנחת לעולם וכל דבר שמקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש.

דף כז.

כתיב ואת בית גדול שרף באש.
ריב"ל אמר בית המדרש הוא מקום שמגדלין בו תורה כדכתיב יגדיל תורה ויאדיר. ור' יוחנן אמר בית הכנסת מקום שמגדלין בו תפלה:
פיסקא אבל (מקום) אם מכרו תורה לא יקחו ספרים איבעיא להו מהו למכור ס"ת ישן וליקח בדמיו חדש.
ודייקינן ממתניתין דקתני אם מכרו תורה לא יקחו ספרים הא תורה דיעבד שרי.
ומיבעיא לן לכתחילה מאי ואתינן למיפשטה מהא דתניא גוללין ס"ת במטפחות חומשין. וחומשין במטפחות נביאים וכתובים כו' ואסיקנא ליכא למשמע מינה.
ת"ש מניחין תורה ע"ג תורה. ותורה ע"ג חומשין כו' ודחינן שאני הנחה דלא אפשר כמה דלא אפשר למכרכיה ולא ליתב דפא אחבריה אלא כשם שכורכין דפא אחבריה כך מניחין תורה ע"ג תורה. ת"ש מהא אין מוכרין ס"ת אפילו ישן ליקח בו חדש.
ודחינן התם משום פשיעה שמא ימכר הישן ולא יזדמן לו לקנות חדש. כי קא מיבעיא לן דמנח ס"ת לימכר מהו למכור ישן ולקנות מיד זה החדש.
ת"ש אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה ש"מ תורה בתורה שרי.
ודחינן שאני תלמוד תורה דאמר מר גדול תלמוד שהתלמוד מביא לידי מעשה ולא איפשיט בהדיא הלכך אין מוכרין ס"ת לכתחלה.
ת"ר לא ימכור אדם ס"ת אע"פ שאין צריך לו יתר על כן ארשב"ג אפילו אין לו מה יאכל ומכר ס"ת או בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם:
פיסקא מכרו בית הכנסת לא יקחו רחוב וכן במותריהן. אמר רבא לא שנו שאם מכרו רחוב יקחו בדמים בית הכנסת וכן במותריהן. כלומר אם מכרו רחוב וקנו כנסת ונשארו מן הדמים לא יקנו אלא כנסת. וכן כל השנוים במשנתנו לא שנו אלא אם מכרו והותירו אבל אם גבו מעות לקנות בית הכנסת וקנו בית הכנסת והותירו מן המעות מותר להן לקנות מה שרוצה. קתני מיהא אם מכרו רחוב לא יקחו אלא בית הכנסת כו' ומותבינן עליה מהא בד"א שלא התנו. ואוקימנה הכי בד"א שלא התנו בשעה שמכרו אבל אם התנו מעיקרא. כלומר בשעה שמכרו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו לדוכססיא שהוא פרשא דמתא שרי. א"ר יוחנן בני העיר שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהן צדקה נותנין וכשבאין מביאין אותה עמהן ומפרנסין בה עניי עירם.
אבל יחיד שהלך לעיר אחרת ופסקו עליו צדקה תנתן לעניי אותה העיר.

רב הונא גזר תעניתא עול לגביה רב הונא בר חנילאי וכל בני מאתיה רמו עליה צדקה ויהבו כדבעו למיהדר אמרו ליה ליהב לן מר כו' עד בד"א שאין שם חבר עיר אבל יש חבר עיר תנתן לחבר עיר.

דף כז:

כ"ש דעניי דידכו נמי עלי סמיכי:
מתני' אין מוכרין של רבים ליחיד כו' אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי.
פירוש בית הכנסת דיחיד אימתי [שירצה] יחזירוהו דברי ר"מ. ואקשינן עלה ולר"מ היכי דיירי בה והלא רבית הוא.
ואוקמה ר' יוחנן ר"מ בשיטת רבי יהודה אמרה דתניא הרי שהיה נושה בחברו מנה ועשה לו שדהו מכר כו' צד אחד ברבית. פירוש אם תהיה הלואה שתים בשלש וכיוצא בה הרי זו רבית גמורה משני צדדין גבי מלוה וגבי לוה ושניהן עוברין אבל העושה שדהו מכר על תנאי גבי לוקח הוי רבית דאי מייתי זוזיה מהדר ליה בעל כורחיה אבל גבי מוכר לא הוי דאי בעי לא מהדר ליה לעולם ולא אתי לידי איסור רבית. ואפילו מהדר ליה לא הוי רבית אלא כשיחזיר ומן מוכח מהשתא שיחזיר ושמא לא יחזיר לעולם וסבר לה ר' מאיר כר' יהודה דתניא צד אחד ברבית מותר.
רבא אמר כולי עלמא צד אחד ברבית אסור והכא ברבית ע"מ להחזיר איכא בינייהו. ת"ק סבר רבית אפילו על מנת להחזירו כשיביא לו מעותיו אסור. ור' יהודה סבר כיון דבעידנא דמייתי ליה מעותיו מהדר ליה מאי דאכל מן הפירות שרי דלאו רבית דאסרה תורה הוא:
פיסקא וחכ"א מוכרין איתו ממכר עולם חוץ מד' דברים למרחץ לבורסקי לבית הטבילה לבית המים.
אמר שמואל מותר להשתין בתוך ד' אמות של תפלה והני מילי כגון בית או דרך וכיוצא בהן דלא קביעא קדושתייהו כגון בית הכנסת לא.
ואסיקנא המתפלל מרחיק ד' אמות מהן דתנן כמה ירחיק מהן ומן הצואה ד' אמות. וכן המשתין צריך לשהות כדי הילוך ד' אמות ואח"כ יתפלל משום ניצוצות. וכן המתפלל צריך לשהות כדי הילוך ד' אמות וישתין.
שכל הילוך ד' אמות תפלה סדורה בפיו ורחושי מרחשי שפוותיה. שאלו אלו כולן במה שהאריכו ימים כו' עד מתניתין ופשוטות הן.

דף כח.

מתני' ועוד א"ר יהודה בית הכנסת שחרב אין מספידין בו ואין מפשילין לתוכו חבלים ואין פורשין בתוכו מצודות ואין שוטחין על גגו פירות ואין עושין אותו קפנדריא שנאמר והשמותי את מקדשיכם קדושתן בהן אף כשהן שוממין.
עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש:

דף כח:

ת"ר בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש אין אוכלין ואין שותין ואין ניאותין ואין מטיילין בהן ואין נכנסין בהן מפני החמה ומפני הגשמים ואם צריכי לעייוני בשמעתא דשמעתא צריכא צילותא אע"ג דמיחזי דמפני החמה או מפני הגשמים קא עיילי שרי.
וקורין בהן ושונין בהן ומספידין בהן הספד של רבים כגון הספידא דקאי בי רב חסדא או רב ששת וכיוצא בהן.
רפרם ספדא לכלתיה בכנישתא כו' ור' זירא ספדיה להההוא מרבנן בכנישתא כו':
ומכבדין ומרביצין אותן. א"ר יהודה אימתי בישובן אבל בחרבנן מניחין אותן ועולין בהן עשבים מפני עגמת נפש שנראין כשדה זרע.
א"ר אסי בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשוין. כל שעה שירצה יחזיר לקדמותיה ואף על פי כן אין נוהגין בהן קלות ראש. ומה נינהו חשבונות דאמר רב ששת בתי כנסיות שמחשבין בהן חשבונות של רבים לסוף מלינין בהן מת מצוה.
ואין ניאותין בהן אמר רבא חכמים ותלמידיהן מותרין בהן. מאי בי רבנן. ביתא דרבנן.
מאן דאיצטריך למיעל בי כנישתא אי צורבא מרבנן הוא לימא שמעתא.
אי תנא הוא לימא הלכתא. אי קרא הוא לימא פסוקא. ואי לא לימא ליה לינוקא מאי פסוקיך. ומשתמש בתנא חלף. פירוש המשתמש במאן דמתני שמעתא ראוי להריגה.
כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עוה"ב שנאמר הליכות עולם לו:

דף כט.

ת"ר מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה. בד"א כשאין שם כל צרכו. וכמה כל צרכו י"ב אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי כו'. והני מילי למאן דתני וקרי פירוש קרא או תנא אבל דמתני שמעתא לית ליה שיעורא. תניא רשבי"א חביבין ישראל שבכ"מ שגלו גלה שכינה עמהם כו' ופשוטה היא.

עד דרש רבא ה' מעון אתה היית לנו אלו בתי כנסיות ומדרשות. אמר רבא כיון דשמעית להא לא יתיבנא וגריסנא אלא בבי כנישתא שנאמר ה' אהבתי מעון ביתך וגו'.
אין עושין בית הכנסת קפנדריא ואם היה שביל מעיקרא מותר. פירוש קפנדריא לשון יון כשתהיה חצר שיש לה ב' פתחים אחד במזרח ואחד במערב הנכנס בזה ויצא כנגדו מפסיק החצר נקרא קפנדריא. אמר רב נחמן הנכנס בבית הכנסת על מנת כו'.
אמר רב הונא הנכנס לבית הכנסת להתפלל מותר לעשותו קפנדריא שנאמר ובבוא עם הארץ לפני ה' במועדים וגו' אוקימנא למתניתין נמי הכי.
עלו בו עשבים לא יתלוש להאכיל אבל תולש ומניח מפני עגמת נפש:
ת"ר בבית הקברות אין נוהגין בהן קלות ראש וכו' עד אם ליקט שורפן במקומן:

דף כט:

מתני' ר"ח שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים. תנן התם במסכת שקלים באחד באדר משמיעין על השקלים כו' מכריזין שיכין כל אדם שקלו ויביאהו למקדש.
ולמה באחד באדר דקי"ל כר' טבי דמצריך לאיתויי הקרבנות שמקריבין בר"ח ניסן מן השקלים של שנה זו מן התרומה שנתרמה כדתנן בשלש קופות של שלש סאין כו'.
והא שמועה דר' טבי בר"ה פרק א' וכיון דבעינן לאקרובי מן השקלים החדשים באחד בניסן מקדמינן להשמיע באחד באדר כדתניא שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח ל' יום. אמרינן מתניתין נמי כרשב"ג דאמר שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח ב' שבתות.
כיון ששנינו בט"ו באדר שולחנות ישבו במדינה כדי לקבל השקלים מכל אדם. מקדמינן ומכרזינן קודם ט"ו.
מאי פרשת שקלים. רב אמר צו את בני ישראל את קרבני לחמי וגו' ושמואל אמר כי תשא. בשלמא לשמואל היינו דקרינן מכי תשא תרומה לה'. יתן תרומת ה'. לתת את תרומת ה' לכפר חדא לאדנים וחדא למזבח וחדא לבדק הבית אלא לרב בצו את קרבני מי כתיב שקלים התם. איכא דאמרי בשלמא לשמואל דאמר בכי תשא היינו דשאני ר"ח [אדר] דבכל ראשי חדשים קורין בצו. ובר"ח אדר בכי תשא אלא לרב מאי שאני. ואמרינן דבכל ר"ח שחל להיות בשבת קרו שיתא בעניינא דיומא בפרשה של אותה שבת וחד קרי בדר"ח. ובר"ח אדר מניחין פרשת היום וקורין כולן בצו את בני ישראל. הניחא לר' אמי דאמר הא דתנינן בחמישית חוזרין לסידרן לסדר פרשיות חוזרין מכלל שאלו ד' שבתות לא קרינן ענין היום והאידנא חוזרין לענין היום אלא לר' ירמיה דאמר לסדר הפטרות הן חוזרין אבל סדר פרשיות לעולם קורין אותן כל פרשה בזמנה מאי איכא למימר.

ומותבינן לרב מאי דמי הפטרה דיהוידע לצו את בני ישראל ופרקינן כר' טבי דמצריך קרבן ראש חודש ניסן מתרומה חדשה. ותוב מותבינן לרב מחל להיות ראש חודש אדר בפרשה הסמוכה לה כו' איך יתכן לחול פרשת פינחס באחד באדר ופרקינן תמצא בענין הזה לבני מערבא שמסיימין התורה לשלש שנים ופוסקין כל פרשה ג' פרשיות אפשר דמיתרמי להו כי האי גוונא ועליהן תניא זו הברייתא. תניא כשמואל ראש חודש אדר שחל להיות בשבת קורין בכי תשא ומפטירין ביהוידע הכהן.

ר' יצחק נפחא אמר ר"ח אדר שחל להיות בשבת מוציאין ג' תורות וקורין א' בענין היום ואחד בר"ח וא' בחנוכה. ר"ח טבת שחל להיות בחול.

אמר ר' יצחק נפחא ג' קורין בר"ח ואסיקנא כוותיה. אין משגיחין בחנוכה ור"ח עיקר.

דף ל.

אתמר חל ר"ח אדר להיות בואתה תצוה. אמר אביי קרו שיתא מואתה תצוה עד ועשית כיור נחשת וחד חוזר וקורא מכי תשא עד ועשית כיור נחשת. וקי"ל כוותיה. חל להיות ר"ח אדר בכי תשא עצמה. אמר אביי קרו ו' מכי תשא עד ויקהל. וחד חוזר וקורא מכי תשא ועד ועשית כיור נחשת וקי"ל כוותיה דתניא כוותיה:

אתמר ר"ח אדר שחל להיות בע"ש רב אמר מקדימין וקורין פרשת שקלים בשבת שהיא כ"ו יום בשבט. שאם לא תקרא כך אלא בשבת שהיא ב' ימים באדר בצרי יומי דשלחנות דבעינן משעה שמשמיעין בשקלים עד ט"ו ואח"כ יוצאין השלחנות והנה אם תשמע בב' ימים לאדר נמצאו השלחנות יוצאין בי"ד יום. ופריק שמואל דאמר מאחרין וקורין בשבת שהיא שני ימים באדר כיון דשלחנות כל אימת דחל ר"ח אדר בע"ש לא נפקי עד חד בשבת לא בצרי ואקשינן לשמואל דתניא איזו היא שבת ראשונה כל שחל ר"ח אדר להיות בתוכה ודייקינן מאי לאו ע"ש דומיא דתוכה מה כשחל להיות בתוכה מקדמינן וקרינן פרשת שקלים אף כשחל ר"ח אדר בע"ש מקדמינן וקרינן משבת שעברה. ופריק שמואל לא תימא בתוכה אלא בה. וכך היא סוגיא דמתניתין.

איזו היא שבת ראשונה כל שחל ר"ח אדר להיות בתוכה. ואפי' בע"ש פירוש בה בשב' עצמה. כשם כשחל ר"ח אדר בשבת עצמה קורין בה פרשת שקלים כך אפילו אם חל להיות בע"ש קורין בשבת עצמה. והא פלוגתא דרב ושמואל כתנאי היא דתניא מסרגין לשבתות דברי ר' יהודה כו'. פירוש מסרגין מפסיקין כדתנן קראה סירוגין ומפרשינן פיסקי פיסקי.

ואמר ר' שמעון אימתי אני אומר אין מסרגין. כלומר שאין מפסיקין אלא שקורין שבת אחר שבת בזמן שחל ר"ח אדר להיות ע"ש מכלל דסבר שקורין פרשת שקלים למחר כשמואל ולפיכך אין מפסיקין. ות"ק סבר מקדימין וקורין משעה שעברה אע"פ שהיא שבט כרב ומפסיקין בשבת שהיא שני ימים באדר. וקי"ל כרב. ואע"ג דפריק שמואל לטעמיה לית הלכתא כוותיה:

ת"ר ר"ח אדר שחל להיות בשבת קורין בכי תשא ומפטירין ביהוידע. ואיזו היא שבת ראשונה כל שחל ר"ח אדר להיות בתוכה ואפילו בע"ש. בשניה זכור ומפטירין כה אמר ה' צבאות פקדתי. איזו היא שבת שניה כל שחל פורים להיות בתוכה ואפי' בע"ש. בשלישית פרה אדומה ומפטירין וזרקתי עליכם. ואיזו היא שבת שלישית כל שסמוכה לפורים מאחריה. וזה כשחל ר"ח ניסן באמצע שבת אבל אם חל ר"ח ניסן להיות בשבת נמצאת שבת שלישית הסמוכה לר"ח ניסן. ברביעית החדש הזה. ומפטירין כה אמר ה' בראשון באחד לחדש כו' בחמישי' חוזרין לכסדרן.

דף ל:

לסדרן מאי ר' ירמיה אמר לסדר הפטרות וקי"ל כוותיה. ואקשינן לר' ירמיה ממשנתנו דתני לכל מפסיקין לתעניות ולמעמדות כלומר מניחין ענינו של יום וקורין [בענין] תעניות ובענין המעמדו' ענין מעמדות כדתנן במעמדו' במעשה בראשית. ומפורש בפ' בשלשה פרקים הכהנים כו' תעניות כדתנן ברכות וקללות ואי אמרת לסדר ההפטרות הפטרה בחול מי איכא דפסיק לה ואמר הפטרה דתעניות והפטרה דמעמדות. ופריק במקום שיש הפטרה כגון אלו השבתות שפירשנו מפסיקין להפטרה וקורין בהפטרה של זה הענין ובמקום שאין הפטרה בחול כגון שני וחמישי מפסיקין לסדר פרשיות ולא קשיא הא כדאיתא והא כדאיתא:

ירושלמי ר' בא בשם ר' חייא בר אשי אין מפסיקין בין פורים לפרה. ר' לוי אמר אין מפסיקין בין פרה להחודש. וסימניהן של פרשיות הללו בין הכוסות הללו אם רצה לשתות ישתה בין שלישי לרביעי לא ישתה. ובדין הוא שיקדום החדש לפרה שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני ימים בניסן נשרפה הפרה. ולמה הקדימוה. מפני שהיא טהרתו של כל ישראל.

ואקשינן בתעניות למה לי הפסקה ליקרו בצפרא בענינא דיומא כו'. ואוקימנא מצפרא כנופיא ועד פלגיה דיומא מעייני במילי דמתא.

ומפלגיה דיומא רבעא דיומ' קרו ומפטרי ורבעא דיומא בעו רחמי שנאמר ויקראו בספר תורת האלהים רביעית היום [ורביעית] מתודים ומשתחוים לה' אלהיהם.
וכתיב ובמנחת הערב קמתי מתעניתי. ש"מ דתפלה דתענית' במנחת הערב:

דף לא.

בפסח קורין בפרשת מועדו' שבתורת כהנים: אסיקנא והאידנא נהוג עלמא משך. תורא. קדש. בכספא. פסל. מדברא. שלח. בוכרא. וקורין ומפטירין כאשר כתוב בגמרא.

דף לא:

ופשוטה היא אין מפסיקין בקללות אלא אחד קורא את כולן שנאמר אל תקוץ בתוכחתו מ"ט שאין מפסיקין.
שאין אומרים ברכה על הפורענות. היכי עבדינן תנא כשמתחיל מתחיל בפסוק שלפניהם וכשמסיים מסיים בפסוק שלאחריהם ואמר אביי לא שנו אלא בקללות שבתורת כהנים והן אם בחקותי תלכו שנא' בלשון רבים ומשה רבינו מפני הגבורה אמרן אבל שבמשנה תורה פוסק מ"ט דבלשון יחיד אמורות ומשה מפי עצמו אמרן להיכתב.
וכן אמר רב הונא ללוי בר בוטא דהוה מגמגם וקורא בארורי דמשנה תורה. א"ל אכנפשך קללות שבמשנה תורה פוסק.
ר' שמעון בן אלעזר אומר עזרא תיקן להן לישראל להיות קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת שהיא ר"ה לדין האילנות דתנן בד' פרקים העולם נידון.
ובעצרת על פירות האילן. וקללות שבמשנה תורה קודם ר"ה כדי שתכלה שנה וקללותיה.
תניא אם יאמרו לך זקנים סתור וילדים בנה כו'.
בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין כסדרן כו'. אמר שמואל מקום שמפסיקין בשבת שחרית שם קורין במנחה בשבת ובשני ובחמישי ובשבת הבאה:

דף לב.

ת"ר פותח ורואה מברך וקורא דברי ר' יהודה והלכה כמותו.
מפני מה אמרו הקורא בתורה לא יסייע למתורגמן. כדי שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה.
אמר שמואל הלוחות והבימות. פירוש החלק של מעלה ושל מטה ושל בין הדפין של ס"ת אין בהן משום קדושה כלומר אם יכלה ויגנז ויחתך החלק שם אין בו משום קדושה.

א"ר יוחנן הגולל ספר כו' פירוש שאם יקרע יקרע בתפר. ועוד אמר הגולל ספר כו' פירוש מבחוץ כלומר כשהוא מונח הספר בחיקו הכרך החיצון שם גולל מן הכרך הפנימי. שאם יגלול על הפנימי מן החיצון יפול החיצון לארץ וכשהוא מהדקו מחזיק החיצון ומהדק הפנימי. ואריב"ל י' שקראו בתורה הגולל ס"ת. כלומר המשלים נותנין לו שכר כנגד כולן.

וא"ר יוחנן מנין שמשתמשין בבת קול שנאמר ואזניך תשמענה דבר מאחריך וגו' והוא דשמע קל גברא במתא וקל איתתא בדברא והוא דאמר הן הן או לאו לאו. ועוד אמר הקורא בלא נעימה והשונה בלא זמרה.

ומתמהינן משום דלא ידע לבסומי קלא אינון חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם. אלא הכי קאמר ב' תלמידי חכמים היושבים בעיר אחת ואינן נוחין זה לזה בהלכה עליהם הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים והם לא טובים זה לזה ומשפטים לא יהיו בהם.

א"ר יוחנן האוחז ס"ת ערום נקבר ערום. בלא אותה מצוה.

א"ר ינאי תיגלל המטפחת ואל יגלל ס"ת כלומר בלא מטפחת.

מצוותן שיהיו קורין כל אחד ואחד בזמנו: ת"ר משה תיקן לישראל שיהו שואלין ודורשין הלכות פסח בפסח ועצרת בעצרת והחג בחג:

הדרן עלך בני העיר: